

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวัด การทดลองใช้และประเมินการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัด รวมถึงการปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน โดยนำเสนอเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้และประเมินการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน

ขั้นตอนที่ 3 การปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน

ผลการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน

1.1 ศึกษาเอกสาร และสภาพปัจจุบันของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคเหนือตอนบน

1.1.1 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคเหนือตอนบน

ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัย มาประมวลผลเข้าด้วยกัน และได้นำเสนอรูปแบบดังกล่าว ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การวางแผน
2. การจัดองค์กร
3. การบริหารงานบุคคล
4. การอำนวยความสะดวก
5. การกำกับดูแล

ใน 3 มิติ ได้แก่

มิติที่ 1 การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

มิติที่ 2 การสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว

มิติที่ 3 การสร้างความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง					รวม
	องค์ประกอบการบริหารจัดการวัด	วิมล พยธวัช	สุนทร โคตรบรรเทา	คณะบริหารธุรกิจ มทร.ธัญบุรี	พินิตา สัตโยภาส	พุทธวิธิ
1. การวางแผน	✓	✓	✓	✓	✓	5
1.1 กำหนดวัตถุประสงค์/เป้าหมาย	✓	✓	✓	✓	✓	5
1.2 แนวทางปฏิบัติงาน	✓	✓	✓	✓	✓	5
1.3 ประเมิน/ทบทวน/ปรับแผน	✓	✓	✓	✓	✓	5
1.4 ดำเนินการตรวจสอบตัวเอง	-	-	✓	-	-	1
1.5 การสำรวจสภาพแวดล้อม	-	-	✓	-	-	1
1.6 การพยากรณ์สถานการณ์ในอนาคต	-	-	✓	-	-	1
1.7 การประเมินแนวทางปฏิบัติงาน	-	-	✓	-	-	1

ตารางที่ 4 (ต่อ) ผลการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

องค์ประกอบการบริหารจัดการวัด	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง					รวม
	วิศภพ ชยรัช	สุนทร โคตรบรรเทา	คณะบริหารธุรกิจ มทร.ธัญบุรี	พินดา สัตโยภาส	พุทธรวิธิ	
1.8 การทบทวนและปรับแผน	-	-	✓	-	-	1
1.9 การติดต่อสื่อสารในกระบวนการ	-	-	✓	-	-	1
2. การจัดการองค์กร	✓	✓	✓	✓	✓	5
2.1 กำหนดและแบ่งประเภทงาน	✓	✓	✓	✓	✓	5
2.2 กระจายอำนาจ	✓	✓	✓	✓	✓	5
2.3 การระบุและอธิบายงาน	-	-	✓	-	-	1
2.4 การกระจายงานออกเป็นหน้าที่	-	-	✓	-	-	1
2.5 การรวมหน้าที่ต่างๆ เข้าเป็นตำแหน่งงาน	-	-	✓	-	-	1
2.6 การอธิบายสิ่งที่จำเป็นหรือความต้องการของตำแหน่งงาน	-	-	✓	-	-	1
2.7 การรวมตำแหน่งงานต่างๆ	-	-	✓	-	-	1
2.8 การมอบหมายงาน ความรับผิดชอบ และอำนาจหน้าที่	-	-	✓	-	-	1
2.9 การทบทวนและปรับโครงสร้างขององค์กร	-	-	✓	-	-	1
2.10 การติดต่อสื่อสารในกระบวนการอย่างทั่วถึง	-	-	✓	-	-	1
2.11 การกำหนดความจำเป็นของทรัพยากรมนุษย์	-	-	✓	-	-	1
2.12 การสรรหาผู้ปฏิบัติงานที่มีศักยภาพ	-	-	✓	-	-	1
2.13 การคัดเลือกจากบุคคลที่สรรหามา	-	-	✓	-	-	1

ตารางที่ 4 (ต่อ) ผลการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

องค์ประกอบการบริหารจัดการวัด	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง					รวม
	ธิดาพร ขยธวัช	สุนทร โคตรบรรเทา	คณะบริหารธุรกิจ มทร.ธัญบุรี	พนิดา สัตโยภาส	พทุทธิวิธิ	
2.14 การฝึกอบรมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	-	-	✓	-	-	1
2.15 การทบทวนและปรับปรุงภาพและปริมาณของทรัพยากรมนุษย์	-	-	✓	-	-	1
2.16 การติดต่อสื่อสารในกระบวนการของการจัดคนอย่างทั่วถึง	-	-	✓	-	-	1
3. การนำ	✓	✓	✓	✓	-	4
3.1 การมอบหมาย/การแนะนำ	✓	✓	✓	✓	-	4
3.2 การทบทวนและปรับวิธีการ	✓	✓	✓	✓	-	4
3.3 การติดต่อสื่อสารและอธิบายวัตถุประสงค์	-	-	✓	-	-	1
3.4 การมอบหมายมาตรฐานของการปฏิบัติงาน	-	-	✓	-	-	1
3.5 การให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้ได้บังคับบัญชา	-	-	✓	-	-	1
3.6 การให้รางวัลแก่ผู้ได้บังคับบัญชา	-	-	✓	-	-	1
3.7 การยกย่องสรรเสริญและตำหนิตะเยินอย่างยุติธรรม	-	-	✓	-	-	1
3.8 การจัดหาสภาพแวดล้อมมากระตุ้นการจูงใจ	-	-	✓	-	-	1
4. การควบคุม	✓	✓	✓	✓	-	4
4.1 การกำหนดมาตรฐาน	✓	✓	✓	✓	-	4

ตารางที่ 4 (ต่อ) ผลการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

องค์ประกอบการบริหารจัดการวัด	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง					รวม
	ธิดาพร พยรัช	สุนทร โคตรบรรเทา	คณะบริหารธุรกิจ มทร.ธัญบุรี	พินดา สัตยโสภณ	พุทธรวิ	
4.2 การทบทวนและปรับวิธีการควบคุม/การสื่อสาร	✓	✓	✓	✓	-	4
4.3 การเปรียบเทียบและติดตามผลการปฏิบัติงานกับมาตรฐาน	-	-	✓	-	-	1
4.4 การแก้ไขข้อบกพร่อง	-	-	✓	-	-	1
4.5 การติดต่อสื่อสารในกระบวนการอย่างทั่วถึง	-	-	✓	-	-	1
5. การบริหารงานบุคคล	-	-	-	-	✓	1
5.1 สรรหา/คัดเลือกบุคคล	-	-	-	-	✓	1
5.2 อบรม/พัฒนานุคลากร	-	-	-	-	✓	1
6. การอำนวยการ	-	-	-	-	✓	1
6.1 สื่อสาร/ดำเนินการตามแผน	-	-	-	-	✓	1
6.2 ภาวะผู้นำ/มนุษยสัมพันธ์	-	-	-	-	✓	1
7. การกำกับดูแล	-	-	-	-	✓	1
7.1 ตรวจสอบ/ติดตามผล	-	-	-	-	✓	1
7.2 แก้ไข	-	-	-	-	✓	1

จากตารางที่ 4 พบว่า เอกสารทั้ง 4 เล่ม (ผู้แต่งคนที่ 1-4) มีความเห็นว่าการบริหารจัดการประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ การวางแผน การจัดองค์กร การนำ และการควบคุม ส่วนผู้แต่งคนที่ 5 มีความเห็นว่าการบริหารจัดการควรมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การ

บริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการกำกับดูแล แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า “การนำ” หมายถึง การบริหารงานบุคคลและการอำนวยการ นั้นเอง นอกจากนี้ “การควบคุม” ก็มีความหมายทำนองเดียวกับการกำกับดูแล

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำสอบทวนในบางประเด็นของการนำในข้อ 3.1 การมอบหมายงาน และการแนะนำมีลักษณะเหมือนกับการจัดการองค์กรใน ข้อ 2.1 การกำหนดและแบ่งประเภทงาน การนำในข้อ 3.2 การทบทวนและปรับวิธีการ เหมือนกับการกำกับดูแลในข้อ 7.1 ตรวจสอบและติดตามผล การนำในข้อ 3.3 การติดต่อสื่อสารและอธิบายวัตถุประสงค์ เหมือนกับการอำนวยการใน ข้อ 6.1 สื่อสารและดำเนินการตามแผน นอกจากนี้การควบคุมในข้อ 4.1 การกำหนดมาตรฐาน เหมือนกับการวางแผนในข้อ 1.1 กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การควบคุมในข้อ 4.2 การ ทบทวนและปรับวิธีการควบคุม/สื่อสาร เหมือนกับการวางแผนในข้อ 1.3 ประเมิน ทบทวน และ ปรับแผน จึงไม่ปรากฏหัวข้อ “การนำ” และ “การควบคุม”

ผู้วิจัยจึงสรุปองค์ประกอบของการบริหารจัดการ 5 องค์ประกอบ มีรายละเอียดที่ชัดเจน ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 องค์ประกอบของการบริหารจัดการจากการศึกษาเอกสาร/งานวิจัย จำนวน 5 เล่ม

องค์ประกอบการบริหารจัดการ	
1. การวางแผน	
1.1 กำหนดวัตถุประสงค์/เป้าหมาย	
1.2 แนวทางปฏิบัติงาน	
1.3 ประเมิน/ทบทวน/ปรับแผน	
2. การจัดการองค์กร	
2.1 กำหนดและแบ่งประเภทงาน (ตามโครงการ/กิจกรรม)	
2.2 กระจายอำนาจ	
3. การบริหารงานบุคคล	
3.1 สรรหา/คัดเลือกบุคคล	
3.2 อบรม/พัฒนาบุคลากร	
4. การอำนวยการ	
4.1 สื่อสาร/ดำเนินการตามแผน	
4.2 ภาวะผู้นำ/มนุษยสัมพันธ์	

ตารางที่ 6 (ต่อ) สภาพปัจจุบันของวัด ในมิติที่ 1 การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

มิติที่ 1 การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย											
องค์ประกอบการบริหารจัดการวัด	วัดที่ 1	วัดที่ 2	วัดที่ 3	วัดที่ 4	วัดที่ 5	วัดที่ 6	วัดที่ 7	วัดที่ 8	วัดที่ 9	วัดที่ 10	รวม
2. การจัดการองค์กร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
2.1 กำหนดและแบ่งประเภทงาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
2.2 กระจายอำนาจ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
3. การบริหารงานบุคคล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
3.1 สรรหา/คัดเลือกบุคคล	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	8
3.2 อบรม/พัฒนาบุคลากร	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	8
4. การอำนวยความสะดวก	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
4.1 สื่อสาร/ดำเนินการตามแผน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
4.2 ภาวะผู้นำ/มนุษยสัมพันธ์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
5. การกำกับดูแล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
5.1 ตรวจสอบ/ติดตามผล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
5.2 แก้ไข	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10

จากตารางที่ 6 เป็นการสรุปผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 10 วัด ในเขตภาคเหนือตอนบน โดยผู้วิจัยได้สรุปองค์ประกอบการบริหารจัดการวัดใน 5 องค์ประกอบ คือ การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก และการกำกับดูแล ในมิติที่ 1 การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย พบว่า วัดที่ 6 และวัดที่ 8 ไม่มีการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร ตลอดจนการอบรมและพัฒนาบุคลากรในการดำเนินงานสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ฯ อย่างเป็นรูปธรรม มีเพียงการสร้างจิตสำนึกผ่านการจัดกิจกรรมทางศาสนพิธีต่างๆ ของวัด โดยร่วมกับชุมชนในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และมีการจัดประชุมประจำปี อย่างน้อย 1-2 ครั้ง เพื่อสรุปงานประจำปีของวัด เช่น งานประเพณีประจำปี งานปฏิบัติธรรม งานบวช งานแห่เทียน เป็นต้น

ตารางที่ 7 สภาพปัจจุบันของวัด ในมิติที่ 2 การสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว

องค์ประกอบการบริหารวัด	มิติที่ 2 การสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว										รวม
	วัดที่ 1	วัดที่ 2	วัดที่ 3	วัดที่ 4	วัดที่ 5	วัดที่ 6	วัดที่ 7	วัดที่ 8	วัดที่ 9	วัดที่ 10	
1. การวางแผนในการสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
1.1 กำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมาย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
1.2 แนวทางปฏิบัติงาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
1.3 ประเมิน/ ทบทวน/ปรับปรุง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
2. การจัดการองค์กร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
2.1 กำหนดและแบ่งประเภทงาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
2.2 กระจายอำนาจ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
3. การบริหารงานบุคคล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
3.1 สรรหา/คัดเลือกบุคคล	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	8
3.2 อบรม/พัฒนาบุคลากร	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	8
4. การอำนวยความสะดวก	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
4.1 สื่อสาร/ดำเนินการตามแผน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
4.2 ภาวะผู้นำ/มนุษยสัมพันธ์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
5. การกำกับดูแล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
5.1 ตรวจสอบ/ติดตามผล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
5.2 แก้ไข	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10

จากตารางที่ 7 เป็นการสรุปผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 10 วัด ในเขตภาคเหนือตอนบน โดยผู้วิจัยได้สรุปองค์ประกอบการบริหารจัดการวัดใน 5 องค์ประกอบ คือ การวางแผน การจัดการองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก และการกำกับดูแล ในมิติที่ 2 การสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว จะเห็นได้ว่าวัดที่ 6 และวัดที่ 8 ไม่มีการสรรหาและคัดเลือกบุคคล ตลอดจนไม่มีการอบรมและพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นทางการในการสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว เนื่องจากมีพระสงฆ์จำนวนน้อย เพียง 5-8 รูป ซึ่งทุกรูปจะดำเนินงานในภารกิจของสงฆ์และการบริการดูแลอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งในบางวัดจะมีฆราวาสในชุมชนมาช่วยวัดในการบริการนักท่องเที่ยวในโอกาสงานสำคัญของวัดด้วย เช่น งานประจำปี งานปอยหลวง งานแห่ไม้ค้ำ งานสงฆ์น้ำพระ เป็นต้น

ตารางที่ 8 สภาพปัจจุบันของวัด ในมิติที่ 3 การสร้างความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น

มิติที่ 3 การสร้างความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น											
องค์ประกอบการบริหารจัดการวัด	วัดที่ 1	วัดที่ 2	วัดที่ 3	วัดที่ 4	วัดที่ 5	วัดที่ 6	วัดที่ 7	วัดที่ 8	วัดที่ 9	วัดที่ 10	รวม
1. การวางแผนในการสร้างควมร่วมมือใน ผลประโยชน์ฯ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
1.1 กำหนดวัตถุประสงค์/เป้าหมาย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
1.2 แนวทางปฏิบัติงาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
1.3 ประเมิน/ ทบทวน/ ปรับแผน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
2. การจัดการองค์กร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
2.1 กำหนดและแบ่งประเภทงาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
2.2 กระจายอำนาจ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
3. การบริหารงานบุคคล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
3.1 สรรหา/คัดเลือกบุคคล	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	8
3.2 อบรม/พัฒนาบุคลากร	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	8
4. การอำนวยการ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
4.1 สื่อสาร/ดำเนินการตามแผน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
4.2 ภาวะผู้นำ/มนุษยสัมพันธ์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
5. การกำกับดูแล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
5.1 ตรวจสอบ/ติดตามผล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
5.2 แก้ไข	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10

จากตารางที่ 8 เป็นการสรุปผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 10 วัด ในเขตภาคเหนือตอนบน โดยผู้วิจัยได้สรุปองค์ประกอบการบริหารจัดการวัดใน 5 องค์ประกอบ คือ การวางแผน การจัดการองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการกำกับดูแล ในมิติที่ 3 การสร้างความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าวัดที่ 6 และวัดที่ 8 ไม่มีการสรรหาและคัดเลือกบุคคล ตลอดจนไม่มีการอบรมและพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นทางการในด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นเนื่องจากมีพระสงฆ์เพียง 5-8 รูป ซึ่งทุกรูปจะดำเนินงานร่วมกับชุมชนในการดำเนินการของวัดและการบริการกิจกรรมต่างๆ ของวัด รวมทั้งการจัดหารายได้ เช่น ดอกไม้บูชา ของที่ระลึก หนังสือประวัติของวัด และอื่นๆ เป็นต้น

1.2 การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน

1.2.1 การจัดทำ “ร่าง” รูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน

ได้นำผลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1.1.1 และขั้นตอนที่ 1.1.2 มาจัดทำ “ร่าง” รูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ข้อมูลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาสภาพปัจจุบันของวัด

องค์ประกอบการบริหารจัดการวัด	
1. การวางแผน	
1.1	กำหนดวัตถุประสงค์/เป้าหมาย
1.2	แนวทางปฏิบัติงาน
1.3	ประเมิน/ทบทวน/ปรับแผน
2. การจัดการองค์กร	
2.1	กำหนดและแบ่งประเภทงาน
2.2	กระจายอำนาจ
3. การบริหารงานบุคคล	
3.1	สรรหา/คัดเลือกบุคคล
3.2	อบรม/พัฒนาบุคลากร
4. การอำนวยการ	
4.1	สื่อสาร/ดำเนินการตามแผน
4.2	ภาวะผู้นำ/มนุษยสัมพันธ์
5. การกำกับดูแล	
5.1	ตรวจสอบ/ติดตามผล
5.2	แก้ไข

จากตารางที่ 9 การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาสภาพปัจจุบันของวัด ตลอดจนสอบถามข้อมูลและได้ “ร่าง” รูปแบบการบริหารจัดการวัดฯ ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการกำกับดูแล ซึ่ง “การวางแผน” มีการกำหนดวัตถุประสงค์/เป้าหมาย แนวทางปฏิบัติงาน ประเมิน/ทบทวน/ปรับเปลี่ยน “การจัดองค์กร” มีการกำหนดและแบ่งประเภทงาน ตลอดจนกระจายอำนาจ “การบริหารงานบุคคล” มีการสรรหา/คัดเลือกบุคคล รวมถึงจัดอบรม/พัฒนาบุคลากร “การอำนวยการ” มีการสื่อสาร/ดำเนินการตามแผน และการมีภาวะผู้นำและมนุษยสัมพันธ์ “การกำกับดูแล” มีการตรวจสอบ/ติดตามผล และแก้ไข เพื่อให้การดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้

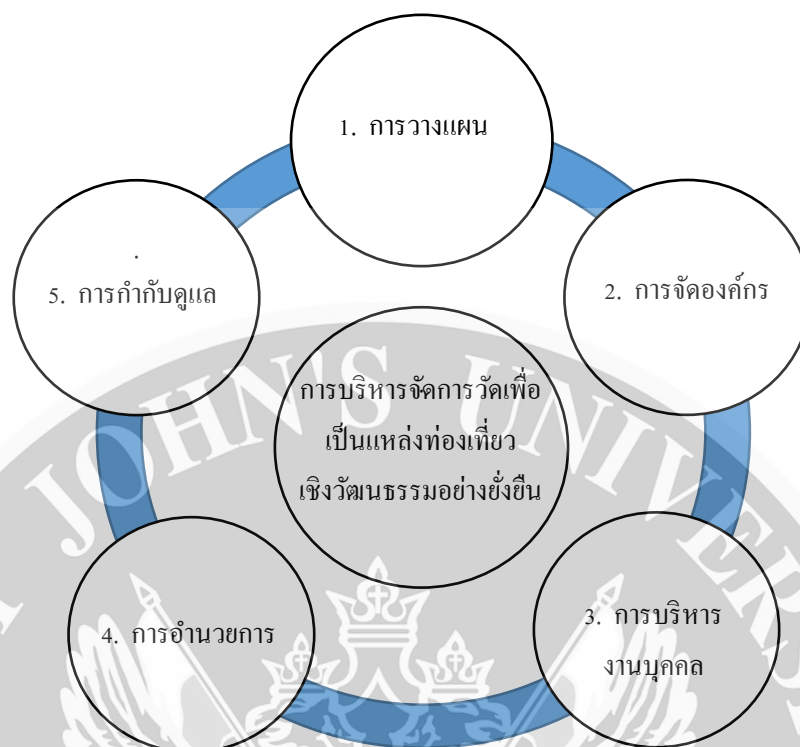
ตารางที่ 10 ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบันของวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนใน 3 มิติ (มิติที่ 1 การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มิติที่ 2 การสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยว และมิติที่ 3 การสร้างความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น)

องค์ประกอบการบริหารจัดการวัด	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน		
		มิติที่ 1	มิติที่ 2	มิติที่ 3
1. การวางแผน	✓	✓	✓	✓
1.1 กำหนดวัตถุประสงค์/เป้าหมาย	✓	✓	✓	✓
1.2 แนวทางปฏิบัติงาน	✓	✓	✓	✓
1.3 ประเมิน/ทบทวน/ปรับเปลี่ยน	✓	✓	✓	✓
2. การจัดองค์กร	✓	✓	✓	✓
2.1 กำหนดและแบ่งประเภทงาน	✓	✓	✓	✓
2.2 กระจายอำนาจ	✓	✓	✓	✓
3. การบริหารงานบุคคล	✓	✓	✓	✓
3.1 สรรหา/คัดเลือกบุคคล	✓	✓	✓	✓
3.2 อบรม/พัฒนาบุคลากร	✓	✓	✓	✓
4. การอำนวยการ	✓	✓	✓	✓
4.1 สื่อสาร/ดำเนินการตามแผน	✓	✓	✓	✓
4.2 ภาวะผู้นำ/มนุษยสัมพันธ์	✓	✓	✓	✓

ตารางที่ 10 (ต่อ) ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบันของวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนใน 3 มิติ (มิติที่ 1 การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มิติที่ 2 การสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว และมิติที่ 3 การสร้างความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น)

องค์ประกอบการบริหารจัดการวัด	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน		
		มิติที่ 1	มิติที่ 2	มิติที่ 3
5. การกำกับดูแล	✓	✓	✓	✓
5.1 ตรวจสอบ/ติดตามผล	✓	✓	✓	✓
5.2 แก้ไข	✓	✓	✓	✓

จากตารางที่ 10 พบว่า องค์ประกอบในการบริหารจัดการวัดที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดในทั้ง 3 มิติ มีความสอดคล้องกัน ผู้วิจัยจึงนำมาจัดทำ “ร่าง” รูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบน กล่าวโดยสรุปรูปแบบการบริหารจัดการวัดมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการกำกับดูแล โดยสอดคล้องกับการบริหารใน 3 มิติ คือ มิติที่ 1 การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มิติที่ 2 การสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว และมิติที่ 3 การสร้างความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอรูปแบบการบริหารจัดการวัด ดังนี้

ภาพที่ 3 องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

รูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการกำกับดูแล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวางแผน

การวางแผนถือเป็นจุดเริ่มต้นของการบริหารจัดการ หากการเริ่มต้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จะนำไปสู่การดำเนินงานที่บรรลุตามวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิผล

1.1 การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

ในการวางแผนและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของวัด พบว่า วัดทุกวัดได้มีการวางแผนในการดำเนินงาน โดยมีแผนการดำเนินงานและจัดทำปฏิทินกิจกรรมประจำปี ซึ่งจะดำเนินเป็นประจำทุกปี โดยได้มีการประชุมในรูปแบบของคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วย เจ้าอาวาส พระลูกวัด มัคคานายกหรือไวยาวัจกร และประชาชน (ศรัทธาวัค) ในชุมชน โดยมีเจ้าอาวาสวัด เป็นประธานในการประชุม และ มัคคานายกหรือไวยาวัจกร เป็นเลขานุการ ทั้งนี้ คณะกรรมการจะร่วมกันพิจารณาการดำเนินงานภายในวัด เช่น งานก่อสร้างและซ่อมแซมศาสนสถาน และการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด ทั้งที่วัดได้กำหนดตามประเพณี และวันสำคัญต่างๆ ที่ทางราชการกำหนด เช่น งานประจำปีของวัด งานฉลองพัทธศ การพึ่งเทศน์ประจำเดือน งานประเพณีปีใหม่เมือง เป็นต้น

1.2 การกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน

โดยแต่ละกิจกรรมจะกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อให้กิจกรรมต่างๆ สำเร็จลุล่วงตามที่ได้กำหนดไว้ โดยวัดส่วนใหญ่ (วัดที่ 1-7 และ วัดที่ 9) จะมีการจัดประชุมคณะกรรมการอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง มีเพียง 1 วัด (วัดที่ 8) ที่มีการประชุม 1 ครั้ง/ปี โดยแต่ละวัดจะมีการจัดทำแผนการปฏิบัติงานประจำปี และเผยแพร่ภายในวัด (จะมีกระดานกิจกรรมของวัดอยู่หน้าวิหาร หรือหน้ากุฏิเจ้าอาวาส หรือหน้าศาลาการเปรียญ) เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้กิจกรรมของวัด ในส่วนการประเมินกิจกรรมการดำเนินงาน ยังไม่มีรูปแบบการประเมินที่เป็นรูปแบบที่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น การประเมินผลความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม เป็นเพียงการประเมินด้วยการสังเกต เช่น จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวนเงินทำบุญ เป็นต้น

1.3 การประเมิน/ทบทวน/ปรับแผน

ทั้งนี้ พบว่า ทุกวัด (วัดที่ 1-10) จะดำเนินงานตามวงจรคุณภาพ (PDCA) แต่ยังคงขาดซึ่งการประเมิน (Check) ที่เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นเพียงการประเมินด้วยการสังเกตการณ์เท่านั้น โดยแต่ละวัดได้เริ่มต้นการดำเนินงานด้วยการประชุมวางแผนการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม วิธีดำเนินงาน งบประมาณ รูปแบบของกิจกรรม และเมื่อเสร็จสิ้นในแต่ละโครงการ/กิจกรรม จะมีการประชุมอีกครั้ง เพื่อพิจารณา ปรับปรุง และพัฒนาโครงการ/กิจกรรม ที่เห็นควรว่าสมควรดำเนินการต่อ เพราะส่งผลกระทบต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อีกทั้งเป็นการปลูกจิตสำนึกและเผยแพร่พระพุทธศาสนา และโครงการ/กิจกรรมใดไม่สมควรดำเนินการต่อ หากดำเนินการแล้ว จะเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรของวัดโดยใช่เหตุ และดำเนินการแล้วไม่ส่งผลใดๆ ทั้งผลดีและผลเสียต่อวัดและชุมชน

นอกจากนี้ ในการประชุมวางแผนดำเนินโครงการ/กิจกรรม อันเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ เนื่องด้วยเป็นภารกิจ 6 ด้านตามที่เถรสมาคมกำหนด จากนั้นจึงได้จัดทำปฏิทินกิจกรรม/โครงการประจำปี โดยประกาศให้สาธุชนรับรู้อย่างกว้างขวาง ด้วยการจัดทำกระดานกิจกรรมประจำปีของวัด ซึ่งอยู่ในบริเวณที่เห็นได้อย่างชัดเจน เพื่อให้ทราบถึงกิจกรรมของวัด แม้ว่าแต่ละวัดจะไม่มีแผนแม่บทเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ แต่ได้ดำเนินในโครงการ/กิจกรรมที่สนับสนุน ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัด โดยพิจารณาได้จากภารกิจด้านการศาสนสถาน ซึ่งเป็นการกิจเกี่ยวกับสถานที่ทางศาสนา ใช้ประกอบศาสนพิธี โดย วัดที่ 1-10 ได้ดำเนินการซ่อมแซม ก่อสร้างศาสนสถานภายในวัดให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ สวยงาม พร้อมใช้งานได้ จึงทำให้วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของชุมชน เพราะทุกวัดจะมีทุนท่องเที่ยว ซึ่งเป็นศาสนสถานภายในวัดอยู่แล้ว อาทิ เจดีย์ วิหาร พระพุทธรูป ฯลฯ แม้ทุกวัดจะมีสิ่งเหล่านี้เหมือนกัน แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะเห็นถึงความแตกต่างที่เป็นอัตลักษณ์ของ

ชุมชนแฝงในสถาปัตยกรรมดังกล่าว จึงเป็นจุดดึงดูดความสนใจของผู้คนให้เข้ามาศึกษา เรียนรู้ ด้วยการท่องเที่ยวในสถานที่นั้น ๆ ซึ่งถือเป็น “อัตลักษณ์เฉพาะของแต่่วัด” และจากการที่วัดต้องดูแลศาสนสถานภายในวัดให้อยู่ในสภาพสวยงาม ดังนั้น วัดที่ 1-10 จึงได้วางแผนการบริหารจัดการวัด ด้วยการดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่ทำให้วัดอยู่ในสภาพสมบูรณ์ สวยงาม เป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมะ ซึ่งสอดคล้องและสนับสนุนมิติการสร้างคามพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว อาทิ ปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในวัด และรอบวัด ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวก ห้องน้ำ ทางเดิน ป้ายหลายภาษา การบูรณะศาสนสถานให้อยู่ในสภาพดี เช่น เจดีย์ วิหาร อุโบสถ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง เป็นต้น

ส่วนในมิติของการสร้างความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น พบว่า ทุกวัด (วัดที่ 1-10) ไม่ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรม โดยชุมชนจะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ทางวัด เช่น เป็นคณะกรรมการบริหารวัด การเข้าร่วมจัดกิจกรรม เป็นต้น แต่การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ ยังเห็นไม่ชัดเจน จะเป็นเพียงการได้ผลประโยชน์จากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยววัด และได้เข้าไปเที่ยวในชุมชน ทำให้เกิดการใช้จ่ายในชุมชนเท่านั้น เช่น

- 1) การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมโดยตรงทุกวัด เช่น การจ้างงานในส่วนงานของวัด ได้แก่ งานขายดอกไม้ งานจัดสถานที่ งานปรับปรุงภูมิทัศน์ ฯลฯ
- 2) การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมทางอ้อมทุกวัด เช่น การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน สร้างถนนในชุมชน ห้องสมุดชุมชน ที่ทำการชุมชน ตลอดจนการให้วัดเป็นศูนย์กลางในการประชุมงานของชุมชน ฯลฯ

ดังนั้น วัดจึงควรมีการจัดทำ “แผนแม่บทเกี่ยวกับการท่องเที่ยว” โดยความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน ตลอดจนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งเป็นการเตรียมการรับมือกับปัญหาต่างๆ ที่จะมาพร้อมกับการท่องเที่ยว

2. การจัดองค์กร

การจัดองค์กรถือเป็นขั้นตอนที่ 2 ของการดำเนินงาน ขั้นตอนนี้เป็นการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างงานกับคน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน ทั้งนี้ การจัดองค์กรที่ดี จะช่วยให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้ที่รับมอบหมายได้ทราบถึงขอบเขตงาน ความรับผิดชอบตามภาระงาน ตลอดจนอำนาจต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายพร้อมทั้งภาระงาน รวมถึงป้องกันการงานที่ซ้ำซ้อน ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนในองค์กร เพราะมีการประสานกันทั้งในแนวขวาง และแนวตั้ง รวมถึงจากล่างขึ้นบน จึงทำให้การแก้ไขปัญหาต่างๆ ระหว่างการดำเนินงานทันต่อเหตุการณ์

2.1 การกำหนดและแบ่งประเภทงาน

พบว่า ทุกวัด (วัดที่ 1-10) มีการจัดองค์กรการบริหารวัด ด้วยการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบโดยมีโครงสร้างการบริหารที่เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการ และการกระจายอำนาจ วัดส่วนใหญ่จะมีการแบ่งงานตามภารกิจ 6 ด้าน ตามที่มหาเถรสมาคมกำหนด แต่หากเป็นวัดขนาดใหญ่อาจจะมีการเพิ่มประเภทงาน ส่วนวัดขนาดเล็กที่มีพระสงฆ์จำนวนน้อย ก็อาจจะรวมงาน การตรวจสอบ โดยมีไวยาวัจกร (ผู้จัดการประโยชน์) เป็นผู้ช่วย ทั้งนี้ ในวัดที่มีขนาดใหญ่ที่มีรายได้หลายทาง เช่น เงินทำบุญ การให้เช่าสิ่งมงคล ฯลฯ ได้มีการแบ่งโครงสร้างการบริหารวัด ออกเป็นกอง/ฝ่ายต่างๆ อาทิ งานหารายได้ ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่ของวัดจะมาจากการ 1) บริจาคโดยตรง เช่น ผู้รับบริจาคภายในวัด โดยจะเห็นได้ในวิหาร ศาลาการเปรียญ ฯลฯ ที่จะมีการวางผู้รับบริจาค ซึ่งบางวัด อาจจะระบุว่าจะนำไปใช้เพื่อการใด เช่น ค่าน้ำค่าไฟ ค่าบูรณปฏิสังขรณ์ โบราณสถานภายในวัด เป็นต้น ทั้งนี้ โดยมีจุดประสงค์เพื่อใช้ในกิจการต่างๆ ภายในวัด เช่น การทำนุบำรุงอาคารและสิ่งปลูกสร้าง การช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เป็นต้น 2) รายได้จากการทอดกฐินประจำปี 3) รายได้จากการทอดผ้าป่าตามเทศกาล 4) รายได้จากการบริจาคทั่วไป 5) รายได้จากการอบรมปฏิบัติธรรม 6) รายได้จากการตั้งซุ้มจำหน่ายสินค้าภายในวัด 7) รายได้จากการจัดการผลประโยชน์ทรัพย์สินของวัด นอกจากนี้ วัดยังสามารถเขียนโครงการขอสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ดังนั้น ในงานหารายได้ส่วนนี้ จะต้องมีการตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินงาน ด้วยการจัดทำบัญชีแยกตามรายได้ เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบ

งานการเงินและบัญชี ผู้รับผิดชอบในฝ่ายนี้ จะต้องจัดทำบัญชีทรัพย์สินของวัด ทั้งที่เป็นอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ เพื่อความสะดวกในการบำรุงรักษาและซ่อมแซม ตลอดจนการทำงานบแสดงรายรับและรายจ่ายประจำปี เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการบริหารจัดการ ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการจัดสรรงบประมาณที่มีอยู่ให้เพียงพอกับความจำเป็น

งานรักษาความสะอาดและดูแลภูมิทัศน์โดยรวม จะเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างฝ่ายคฤหัสถ์และฝ่ายสงฆ์ โดยมีการจัดหาอุปกรณ์ทำความสะอาดและบำรุงรักษาภูมิทัศน์โดยรวม เช่น เครื่องตัดหญ้า สายยางรดน้ำ ฯลฯ โดยมีการดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานได้ตลอดเวลา

งานบำรุงรักษาซ่อมแซมโบราณสถานและสิ่งปลูกสร้าง ในส่วนงานนี้จะต้องดำเนินการสำรวจโบราณสถานและสิ่งปลูกสร้างอย่างสม่ำเสมอ หากพบปัญหาให้ทำการซ่อมแซมทันที เช่น การกำจัดปลวกประจำปี แต่หากนอกเหนือความสามารถจะต้องมีการว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญในการดูแลซ่อมแซม เช่น การซ่อมเจดีย์ จะต้องดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เฉพาะเท่านั้น

ทั้งนี้ในวัดที่มีขนาดเล็ก มีรายได้น้อย และเป็นรายได้คงตัว จะมีโครงสร้างการบริหารที่ไม่ซับซ้อนเท่ากับวัดที่มีขนาดใหญ่ และมีรายได้ที่เปลี่ยนแปลง แต่ทั้งนี้ทุกวัดจะมี “ไวยาวัจกร” ซึ่งเป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ต่างๆ ภายในวัด โดยเจ้าอาวาสวัดเป็นผู้มอบหมาย อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร (หนังสือ) นอกจากนี้ บางวัด (วัดพระธาตุคอกยสุเทพธรรมหาวิหาร) จะมีการแต่งตั้งมูลนิธิเป็นผู้จัดการผลประโยชน์ต่างๆ ภายในวัด โดยมีการมอบหมายภาระงานให้กับผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม จะมีหัวหน้าฝ่ายเป็นผู้ดูแลการดำเนินงาน ด้วยการกระจายอำนาจความรับผิดชอบ รวมถึงการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆ ในการดำเนินงาน นอกจากนี้ หัวหน้าฝ่ายแต่ละฝ่ายแล้ว ยังมีผู้ปฏิบัติงานตามขอบเขตของงานที่ได้รับมอบหมาย แต่ทั้งนี้ แม้จะมีการกำหนดและแบ่งประเภทงานให้กับผู้ดำเนินการที่ได้รับมอบหมายแล้ว แต่พบว่าบางวัดผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจจะเป็น “เจ้าอาวาส”

2.2 การกระจายอำนาจ

ทั้งนี้ ในการจัดองค์กร วัดส่วนใหญ่ (วัดที่ 1-8 และ 10) มีการจัดองค์กรการบริหารวัด ด้วยการกำหนดตำแหน่ง และหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยมีโครงสร้างการบริหารที่เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการ ส่วนวัดที่ 7 จะเป็นการบริหารจัดการโดยเจ้าอาวาสวัด เป็นหลัก และมอบหมายความรับผิดชอบให้กับเจ้าหน้าที่เป็นงานๆ ไป ทั้งนี้ วัดที่มีขนาดใหญ่จะมีรายได้หลายทาง เช่น เงินทำบุญ การให้เช่าสิ่งมงคล ฯลฯ จะทำให้มีโครงสร้างการบริหารที่ซับซ้อน โดยแบ่งออกเป็นกอง/ฝ่ายต่างๆ อาทิ กองการปกครอง กองการศึกษา กองวิปัสสนา กองเผยแผ่และประชาสัมพันธ์ กองการเงิน ฝ่ายบริหาร ฝ่ายปกครอง ฝ่ายต้อนรับ ฝ่ายสารสนเทศและเว็บไซต์ ฝ่ายเผยแพร่ทางวิทยุ ฯลฯ เช่น วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร วัดพระธาตุหริภุญชัย เป็นต้น ส่วนวัดที่มีขนาดเล็ก จะมีรายได้น้อย และเป็นรายได้คงตัว ทำให้มีโครงสร้างการบริหารที่ไม่ซับซ้อนเท่ากับวัดที่มีขนาดใหญ่ และมีรายได้ที่เปลี่ยนแปลง อาทิ วัดแม่เจดีย์ แต่ทั้งนี้ทุกวัดจะมี “ไวยาวัจกร” ซึ่งเป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ต่างๆ ภายในวัด หรือบุคลากรที่เจ้าอาวาสมอบหมาย ซึ่งจะเป็นการมอบหมายทั้งที่เป็นวาจา และเป็นลายลักษณ์อักษร (หนังสือ) มีเพียงวัดพระธาตุคอกยสุเทพธรรมหาวิหาร ที่มีการบริหารจัดการผลประโยชน์ต่างๆ ในรูปของมูลนิธิ การจัดองค์กรบริหารจัดการวัด จะมีความซับซ้อนหรือไม่ ขึ้นอยู่กับขนาดของวัด เช่น วัดที่มีขนาดใหญ่ จะมีบุคลากรจำนวนมาก ทำให้มีคณะกรรมการดำเนินงานในหลายฝ่าย เช่น วัดพระธาตุศรีจอมทอง ในขณะที่วัดที่มีขนาดเล็ก จะทำให้บุคลากรคนหนึ่งได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานที่มากกว่าหนึ่งงาน เช่น วัดพระธาตุลำปางหลวง เป็นต้น อีกทั้งยังพบว่าวัดห้วยปลาถั่ง จังหวัดเชียงราย ให้โอกาสกับผู้ที่เคยต้องโทษ ด้วยการมอบหมายให้รับผิดชอบในงานต่างๆ เช่น การต้อนรับนักท่องเที่ยว งานยานพาหนะ ทั้งนี้ ในการมอบหมายภาระงานให้กับผู้รับผิดชอบในแต่ละงาน จะมีหัวหน้าฝ่ายเป็นผู้ดูแลการดำเนินงาน ด้วยการกระจายอำนาจ

ความรับผิดชอบ รวมถึงการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆ ในการดำเนินงาน นอกจากหัวหน้าฝ่ายแต่ละฝ่ายแล้ว ยังมีการกระจายอำนาจให้กับผู้ปฏิบัติงานสามารถตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาเบื้องต้น ตามขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบ หากบางกรณีแก้ไขไม่ได้จะนำเรื่องปรึกษาเจ้าอาวาสต่อไป

3. การบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคล การดำเนินงานในโครงการ/กิจกรรม จะไม่เกิดขึ้น หากไม่มีผู้ปฏิบัติงาน ดังจะเห็นได้จากปัจจัยพื้นฐาน 5M's ซึ่งประกอบด้วย คน วัตถุดิบ เครื่องจักร เงินทุน และการบริหารจัดการ จะเห็นได้ว่า “คน” เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทุกองค์กรให้ความสำคัญ แม้จะมีการวางแผนที่ดี แต่หากขาดซึ่งคนที่ดี มีคุณภาพ องค์การนั้นก็ไม่สามารถไปสู่หนทางแห่งความสำเร็จดังที่ตั้งเป้าหมายได้ ดังนั้น ขั้นตอนนี้ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการจัดหาบุคลากรที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมเข้าดำรงตำแหน่งต่างๆ ในองค์กร อันจะนำไปสู่ความมั่นคงขององค์กร

3.1 การสรรหา/คัดเลือกบุคลากร

ในด้านการสร้างจิตสำนึกวัดทุกวัด (วัดที่ 1-10) มีหลักในการปฏิบัติงานที่เหมือนกัน คือ คัดเลือกบุคลากรตามความถนัดและความเหมาะสม แต่วัดที่มีพระสงฆ์จำนวนน้อย ทำให้พระสงฆ์แต่ละรูปมีภาระหรือหน้าที่เพิ่มขึ้นมากกว่าวัดที่มีพระสงฆ์เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้วัดที่มีพระสงฆ์น้อย ได้แก้ปัญหาด้วยการให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารวัด โดยคัดเลือกบุคลากรที่มีความสามารถในชุมชนเข้าดำรงตำแหน่งที่เหมาะสมกับตำแหน่งนั้น เช่น ผู้เกษียณอายุราชการ ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ โดยทุกวัดจะมีการสรรหาและคัดเลือกพระสงฆ์หรือบุคคลให้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามความถนัดและความเหมาะสมของบุคคลนั้นๆ ยกเว้น 1 วัด (วัดที่ 8) ที่ไม่สามารถสรรหาและคัดเลือกพระสงฆ์หรือบุคคลให้ดำเนินกิจกรรมได้ตามความถนัดหรือความเหมาะสมได้ เนื่องจากในวัดมีพระสงฆ์จำนวนน้อย (6 รูป) อีกทั้งพระสงฆ์ยังต้องปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ด้วย จึงทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปด้วยความลำบาก แต่ทั้งนี้ วัดที่ 1-6 และวัดที่ 8-10 จะมีประชาชนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัด ด้วยการร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารวัด เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน ดังนั้น ทั้งพระสงฆ์ และฆราวาส ควรร่วมกันบริหารจัดการวัด เพื่อพัฒนาวัดในชุมชนของตนเอง เพื่อเป็นแหล่งเรียนเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน อันจะนำไปสู่การสร้างคุณค่าและมูลค่าให้ชุมชนต่อไป ทั้งนี้บางวัดจะมีการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรจากวัดและชุมชนและมอบหมายหน้าที่ให้รับผิดชอบ เช่น การอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยววัด การให้เจ้าอาวาสพระ การเตรียมดอกไม้บูชา เป็นต้น

3.2 การอบรมและพัฒนาบุคลากร

ในส่วนการอบรมและพัฒนาบุคลากร ทุกวัดจะมีหลักในการปฏิบัติงานที่เหมือนกัน คือ คัดเลือกบุคลากรตามความถนัดและความเหมาะสม โดยพบว่า วัดส่วนใหญ่ (วัดที่ 1-7

และวัดที่ 9-10) ได้มีการสรรหาและคัดเลือกพระสงฆ์หรือบุคคลให้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามความถนัดและความเหมาะสมของบุคคลนั้นๆ ยกเว้น 1 วัด (วัดที่ 8) ไม่สามารถที่จะจัดสรรหรือคัดเลือกพระสงฆ์หรือบุคคลให้ดำเนินกิจกรรมได้ตามความถนัดหรือความเหมาะสมได้ เนื่องจากในวัดมีพระสงฆ์จำนวนน้อย (6 รูป) อีกทั้งพระสงฆ์ยังต้องปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ด้วย จึงทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปด้วยความลำบาก ยุ่งยาก และไม่คล่องตัว ส่วนวัดที่ 7 เจ้าอาวาสวัดจะมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบเป็นงานๆ ไป อำนาจการบริหารจัดการจะขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาสวัด แต่วัดที่มีพระสงฆ์จำนวนน้อย ทำให้พระสงฆ์แต่ละรูปมีภาระหรือหน้าที่เพิ่มขึ้นมากกว่าวัดที่มีพระสงฆ์เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้วัดที่มีพระสงฆ์น้อย ได้แก้ปัญหาด้วยการให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารวัด โดยคัดเลือกบุคคลากรที่มีความสามารถในชุมชนเข้าดำรงตำแหน่งที่เหมาะสมกับตำแหน่งนั้น เช่น ผู้เกษียณอายุราชการ ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ในการพัฒนาบุคลากร มีวัดที่ 1-5 วัดที่ 7 และวัดที่ 9-10 ที่มีการพัฒนาบุคลากร ด้วยการส่งไปฝึกอบรม เช่น การจัดทำเว็บไซต์ เพื่อนำเสนอเรื่องราวของวัดสู่สากลในยุคไทยแลนด์ 4.0 การบริหารจัดการโดยมีอาชีพ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์ ด้วยทุกหน่วยงานไม่เว้นแม้กระทั่งวัด ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาเพื่อให้สามารถอยู่ได้ในสภาวะการเปลี่ยนแปลงจากกระแสโลก โดยเฉพาะปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นนิยมของนักท่องเที่ยว ฯลฯ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และพัฒนาตนเอง ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของสถานการณ์ในปัจจุบัน มีเพียงวัดที่ 6 และวัดที่ 8 ที่ไม่ได้ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากร ด้วยมองว่า มีความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งแล้ว เนื่องจากเป็นข้าราชการบำนาญ และทุกคนจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ประกอบกับไม่ได้มีการจัดสรรงบประมาณในส่วนของการพัฒนาบุคลากร แต่ทั้งนี้ พบว่า ทุกวัด (วัดที่ 1-10) จะมีประชาชนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัด ด้วยการร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารวัด เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน ดังนั้น ทั้งพระสงฆ์ และฆราวาส ควรร่วมกันบริหารจัดการวัด เพื่อพัฒนาวัดในชุมชนของตนเอง เพื่อเป็นแหล่งเรียนเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน อันจะนำไปสู่การสร้างคุณค่าและมูลค่าให้ชุมชนต่อไป

4. การอำนวยการ

การอำนวยการ เป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารในการนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้การอำนวยการไม่ใช่การบังคับให้ผู้ปฏิบัติงานต้องทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้ แต่การอำนวยการเป็นการมอบหมาย ชี้แนะ และติดตามตรวจสอบการทำงานของ ผู้ปฏิบัติงานให้ดำเนินงานตามแผนที่กำหนด โดยคำนึงถึงขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน ไม่ใช่มุ่งหวังแต่ผลงาน

4.1 การสื่อสาร/ดำเนินการตามแผน

ในการอำนวยการ ผู้อำนวยการ ดูแลการดำเนินงานตามภาระงานที่ได้รับมอบหมาย รวมถึงอำนาจการตัดสินใจสั่งการ โดยมีเจ้าอาวาสวัดเป็นผู้อำนวยการในภาพรวม เพื่อให้เกิดการดำเนินงานตามแผนที่ได้วางไว้ ครอบคลุมตามภารกิจของสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน แต่มีข้อสังเกตว่า การกระจายอำนาจให้กับผู้รับผิดชอบตามภาระงานที่ได้รับมอบหมาย ยังมีข้อจำกัด เพราะอำนาจการตัดสินใจขั้นตอนสุดท้าย ยังขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาสวัดเพียงรูปเดียว จึงทำให้การดำเนินงานต่างๆ ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ การแก้ไขปัญหาต่างๆ ไม่ทันกับสถานการณ์ ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานในภาพรวม ดังนั้น คณะผู้บริหารวัด จึงควรมีการจัดระบบการบริหาร และกระจายอำนาจหน้าที่ให้กับบุคลากรที่มีคุณภาพ ที่มีความรู้ ความเหมาะสมกับตำแหน่ง เพื่อให้การบริหารจัดการวัดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.2 ภาวะผู้นำ/มนุษยสัมพันธ์

ในการอำนวยการ ทุกวัด (วัดที่ 1-10) มีเจ้าอาวาสเป็นผู้อำนวยการ หรือสั่งการ ด้วยการมอบหมายผ่านหัวหน้าฝ่าย โดยยึดหลักของการมีภาวะผู้นำ และจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อจะทำให้การสื่อสารกับผู้ได้บังคับบัญชาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ทั้งนี้ หัวหน้าฝ่าย ที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาส จะเป็นผู้ดูแลการดำเนินงานตามภาระงานที่ได้รับมอบหมาย รวมถึงอำนาจการตัดสินใจสั่งการ โดยมีเจ้าอาวาสวัดเป็นผู้อำนวยการในภาพรวม ทั้งนี้ พบว่า ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัด เป็นสิ่งสำคัญของการบริหารที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของคนในองค์กร หากเจ้าอาวาสเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดีจะได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมือและพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

5. การกำกับดูแล

การกำกับดูแล ถือเป็นกระบวนการสำคัญในการบริหารจัดการ เพราะเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การปรับปรุงองค์กร เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร และการใช้ทรัพยากรขององค์กรอย่างคุ้มค่าและคุ้มค่า ทั้งนี้ การกำกับดูแล ถือเป็นกลไกในการกำหนดวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน และกำหนดวิธีการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์เหล่านั้น ทั้งนี้ การกำกับดูแล มีวัตถุประสงค์หลักคือ การกำกับ ติดตาม ควบคุม และดูแล

5.1 ตรวจสอบ/ติดตามผล

ในการกำกับดูแลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด พบว่า วัดทุกวัด (วัดที่ 1-10) มีเจ้าอาวาสเป็นผู้กำกับ ดูแล ในทุกโครงการ/กิจกรรม โดยในเบื้องต้นได้มีการมอบอำนาจให้หัวหน้าทีมตามภารกิจของสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ทำหน้าที่กำกับ ดูแล ผู้ได้บังคับบัญชาของแต่ละทีม เมื่อเกิดปัญหาหรือเกิดข้อจำกัดในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ผู้ปฏิบัติงาน และหัวหน้าคณะจะดำเนินการ

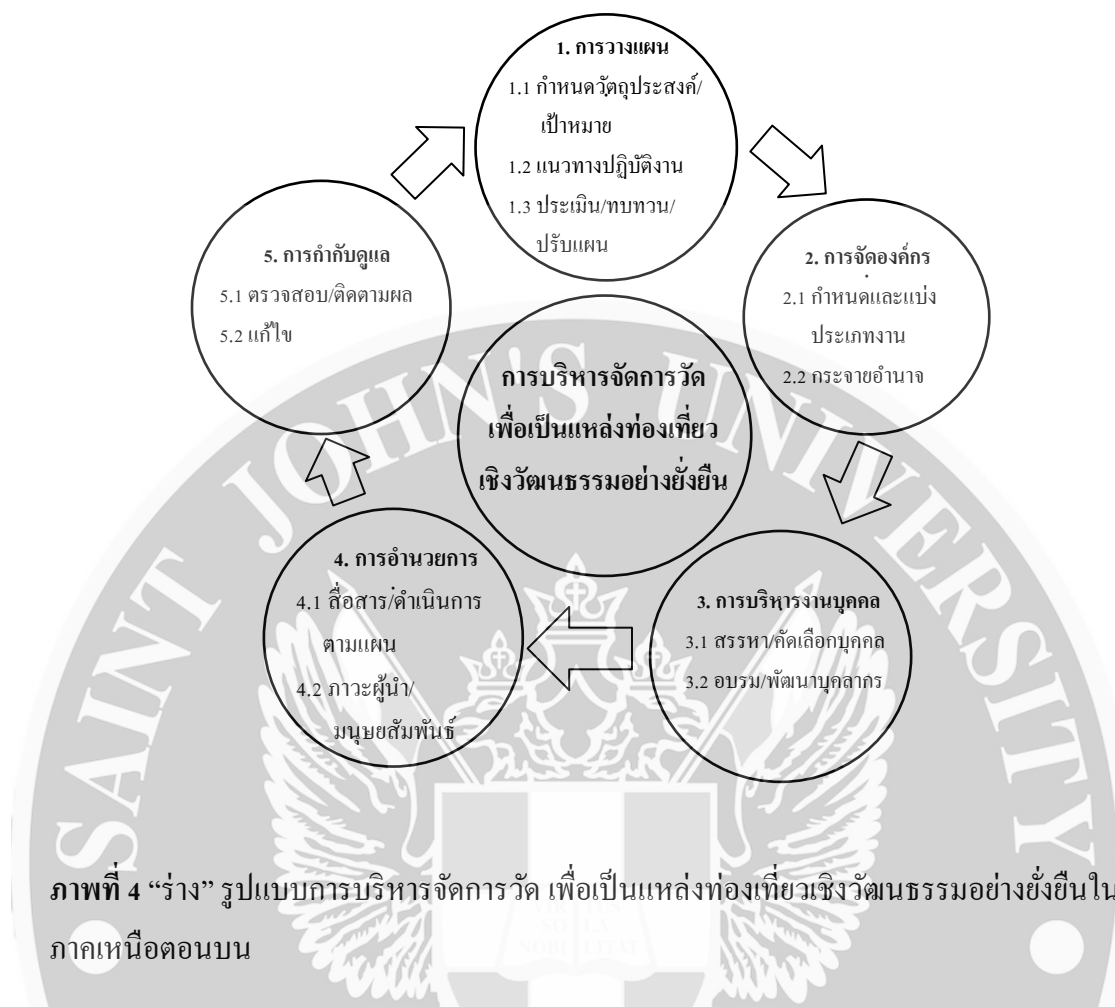
ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาในเบื้องต้น หากไม่สามารถแก้ไขได้ในแต่ละระดับแล้ว จะดำเนินการแจ้งให้เจ้าอาวาส เพื่อขอคำปรึกษา และวิธีการแก้ไข เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในแต่ละเรื่อง เป็นกรณีไป โดยในแต่ละโครงการ/กิจกรรม จะมีการติดตามผลการดำเนินงาน ตามระดับของภาระงานที่มอบหมาย โดยผู้ปฏิบัติงาน รายงานผลการดำเนินงานให้หัวหน้าทีม และหัวหน้าทีมจะรายงานให้เจ้าอาวาส ได้ทราบต่อไป เพื่อเป็นการตรวจสอบการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน

5.2 แก้ไข

ในการกำกับดูแล ทุกวัด (วัดที่ 1-10) มีเจ้าอาวาสเป็นผู้กำกับ ดูแล ในทุกโครงการ/กิจกรรม โดยในเบื้องต้นได้มีการมอบอำนาจให้หัวหน้าฝ่ายแต่ละฝ่าย ทำหน้าที่กำกับ ดูแล ผู้ได้บังคับบัญชาของแต่ละคณะทำงาน หากเกิดปัญหาหรือเกิดข้อจำกัดในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ผู้ปฏิบัติงาน และหัวหน้าฝ่ายจะดำเนินการตัดสินใจ แก้ไขปัญหาในเบื้องต้น ในขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบ หากไม่สามารถแก้ไขได้ในแต่ละระดับแล้ว จะดำเนินการแจ้งให้เจ้าอาวาส เพื่อขอคำปรึกษาโดยในแต่ละโครงการ/กิจกรรม จะมีการติดตามผลการดำเนินงาน ตามระดับของหน้าที่ความรับผิดชอบ และจะสรุปงานเพื่อนำไปพัฒนางาน แก้ไขปรับปรุงงานในครั้งต่อไป ทั้งนี้พบว่า ทุกวัด ไม่มีการสรุป แก้ไขปรับปรุงงานอย่างเป็นทางการหรือลายลักษณ์อักษรหลังการดำเนินงาน

กล่าวโดยสรุป จากข้อมูลข้างต้นที่ได้จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสภาพปัจจุบันของวัด ผู้วิจัยจึงสรุปและนำเสนอ **“รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือตอนบน”** ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการกำกับดูแล ซึ่ง “การวางแผน” มีการกำหนดวัตถุประสงค์/เป้าหมาย แนวทางปฏิบัติงาน ประเมิน/ทบทวน/ปรับแผน “การจัดองค์กร” มีการกำหนดและแบ่งประเภทงาน ตลอดจนกระจายอำนาจ “การบริหารงานบุคคล” มีการสรรหา/คัดเลือกบุคคล รวมถึงจัดอบรม/พัฒนาบุคลากร “การอำนวยการ” มีการสื่อสาร/ดำเนินการตามแผน มีภาวะผู้นำและมนุษยสัมพันธ์ “การกำกับดูแล” มีการตรวจสอบ/ติดตามผล และแก้ไข เพื่อให้การดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้

อย่างไรก็ตามการที่วัดจะสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนได้ ต้องมีการบริหารจัดการวัด ตามหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนใน 3 มิติ ได้แก่ มิติที่ 1) การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มิติที่ 2) การสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว และ มิติที่ 3) การสร้างความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ซึ่งในแต่ละมิติจะมีการดำเนินการใน 5 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4 “ร่าง” รูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน

1.2.2 การตรวจสอบความเหมาะสมของ “ร่าง” รูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน

ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของ “ร่าง” รูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน จากทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยว ด้านการศึกษาและวัดผล ด้านวัฒนธรรม ด้านพระพุทธศาสนา และด้านการบริหารจัดการ ด้วยการจัดการสนทนากลุ่ม เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2556 เวลา 13.30 น. ณ ห้องประชุมเอื้องสาย-มานะอินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

โดยผู้วิจัย เป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม และมีผู้จัดบันทึกการสนทนากลุ่ม คือ นางสาวปณิดา โตคำนุช และนางสาววราภรณ์ โยธาราชบุรี

ผลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิให้ดำเนินการปรับแก้ในส่วนของมิติที่ 3 การสร้างความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น โดยให้มองว่า “ผลประโยชน์นั้น ควรมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม” และการปรับแก้ในส่วนของรายละเอียด เพื่อให้สอดคล้องกับองค์ประกอบการบริหารจัดการวัดให้มากยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 สรุปผลการปรับปรุง “ร่าง” รูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบน จากการสนทนากลุ่ม

รายการ	ข้อความเดิม	ข้อความปรับปรุง
ประเด็นที่ 1	1. วางแผน	1. วางแผน
เพิ่มข้อมูลข้อ	1.1 กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย	1.1 การศึกษาบริบทของวัด
1.1 การศึกษา	1.2 แนวทางปฏิบัติงาน	1.2 กำหนดวัตถุประสงค์
บริบทของวัด	1.3 ประเมิน/ทบทวน/ปรับแผน	1.3 แนวทางปฏิบัติ
		1.4 ประเมิน ทบทวน ปรับแผน
ประเด็นที่ 2	2.1 กำหนดโครงการ กิจกรรมด้านการสร้าง	1.3.3 กำหนดโครงการ กิจกรรมด้านการสร้าง
ย้ายโครงการ	จิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการ	จิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว
กิจกรรมในข้อ	ท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง	และสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยมี
2.2 ไปเป็นข้อ	ทุกฝ่ายโดยมีการแบ่งประเภทงาน อาทิเช่น	การแบ่งประเภทงาน อาทิเช่น
1.1.3	1) จัดกิจกรรมการอนุรักษ์ “ทรัพยากร	1) จัดกิจกรรมการอนุรักษ์ “ทรัพยากร
	การท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม” อาทิเช่น	การท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม” อาทิเช่น
	กิจกรรมปลูกต้นไม้ให้มีภูมิทัศน์ร่มรื่น การ	กิจกรรมปลูกต้นไม้ให้มีภูมิทัศน์ร่มรื่น การทำ
	ทำป้ายคำสอนทางพุทธศาสนาหรือองค์	ป้ายคำสอนทางพุทธศาสนาหรือองค์ความรู้
	ความรู้ทางด้านพุทธศาสนา/ศิลปวัฒนธรรม	ทางด้านพุทธศาสนา/ศิลปวัฒนธรรม ตาม
	ตามบริเวณต่างๆ ในวัด การจัดให้มีบริเวณ	บริเวณต่าง ๆ ในวัด การจัดให้มีบริเวณสวน
	สวนพุทธศาสตร์หรือเส้นทางเดินเท้าเพื่อ	พุทธศาสตร์หรือเส้นทางเดินเท้าเพื่อการเรียนรู้
	การเรียนรู้ธรรมชาติหรือวัฒนธรรม	ธรรมชาติหรือวัฒนธรรม
	2) จัดกิจกรรมการอนุรักษ์ “สิ่งแวดล้อม	2) จัดกิจกรรมการอนุรักษ์ “สิ่งแวดล้อม
	ทางศิลปกรรมท้องถิ่น/วัฒนธรรม” อาทิเช่น	ทางศิลปกรรมท้องถิ่น/วัฒนธรรม” อาทิเช่น
	ศูนย์การเรียนรู้หรือพิพิธภัณฑ์ ศูนย์การ	ศูนย์การเรียนรู้หรือพิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้
	เรียนรู้ช่าง 10 หมู่ ศูนย์การเรียนรู้ภาษา	ช่าง 10 หมู่ ศูนย์การเรียนรู้ภาษาล้านนา ศูนย์
	ล้านนา	การเรียนรู้ภูมิปัญญา
	3) จัดโครงการ “ค้นหาอัตลักษณ์ของ	3) จัดโครงการ “ค้นหาอัตลักษณ์ของวัด”
	วัด” การหาจุดเด่นของวัด เพื่อส่งเสริมการ	การหาจุดเด่นของวัด เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์
	อนุรักษ์ด้านการท่องเที่ยวธรรมชาติและ	ด้านการท่องเที่ยวธรรมชาติและศิลปกรรม
	ศิลปกรรมท้องถิ่น อาทิเช่น ด้านประวัติศาสตร์	ท้องถิ่น อาทิเช่น ด้านประวัติศาสตร์ด้าน
	ด้านสถาปัตยกรรมทั้งดงาม ด้านความเชื่อ	สถาปัตยกรรมทั้งดงาม ด้านความเชื่อ เช่น
	เช่น พระพุทธรูป เจ้าแม่กวนอิม คุรุบาศรี	พระพุทธรูป เจ้าแม่กวนอิม คุรุบาศรีวิชัย
	วิชัย พระประจำวันเกิด/ปีเกิด	

ตารางที่ 11 (ต่อ) สรุปผลการปรับปรุง “ร่าง” รูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบน จากการสนทนากลุ่ม

รายการ	ข้อความเดิม	ข้อความปรับปรุง
	พิธีจุดโคมเป็นพุทธบูชา พิธีแห่ไม้ม้า เป็นต้น	พระประจำวันเกิด/ปีเกิด พิธีจุดโคม เป็นพุทธบูชา พิธีแห่ไม้ม้า เป็นต้น

จากตารางที่ 11 จะเห็นได้ว่าการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน มีข้อเสนอแนะให้เพิ่ม ข้อ 1.1 การศึกษาบริบทของวัด เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.2.3 ปรับปรุง แก้ไข “ร่าง” รูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบน ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

จากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุง “ร่าง” รูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน ได้ดังนี้

ภาพที่ 5 “ร่าง” รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน หลังการสนทนากลุ่ม

1.2.4 การตรวจสอบความเป็นไปได้ในการใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน

จากการปรับปรุง “ร่าง” รูปแบบการบริหารจัดการวัดฯ ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่ม จึงได้รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน ตามภาพที่ 5

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน ด้วยการสอบถามความคิดเห็นจากวัดในเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 71 วัด รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 213 คน ผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 12 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	208	97.70
	หญิง	5	2.30
	รวม	213	100.00
อายุ	20-30 ปี	25	11.70
	31-40 ปี	25	11.70
	41-50 ปี	76	35.70
	51-60 ปี	32	15.00
	60 ปี ขึ้นไป	55	25.90
	รวม	213	100.00
สถานภาพ			
เจ้าอาวาสหรือรองเจ้าอาวาส		71	33.30
พระภิกษุสงฆ์ที่ปฏิบัติหน้าที่		71	33.30
กรรมการวัดหรือมคทายก		71	33.30
รวม		213	100.00

ตารางที่ 12 (ต่อ) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
การศึกษา		
ประถมศึกษา	16	7.50
มัธยมศึกษา	46	21.60
ปวช. / ปวส.	4	1.90
ปริญญาตรี	118	55.40
ปริญญาโท	16	7.50
ปริญญาเอก	1	0.50
อื่น ๆ ได้แก่ การศึกษาทางธรรม: นักธรรมเอก	12	5.60
รวม	213	100.00

จากตารางที่ 12 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 97.70 และเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 2.30 อายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.70 รองลงมาคือ อายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 25.80 อายุ 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.00 โดยมีสถานภาพเป็นเจ้าอาวาสหรือรองเจ้าอาวาสวัดที่ได้รับมอบหมายงานด้านการบริหารจัดการ เป็นพระภิกษุสงฆ์ที่ปฏิบัติหน้าที่ในด้านการบริหารจัดการวัด และกรรมการวัดหรือฆราวาสที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด คิดเป็นร้อยละ 33.30 เท่ากัน ซึ่งส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 55.40 ระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 21.60 ระดับประถมศึกษาและระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 7.50 เท่ากัน

ตารางที่ 13 ผลการตรวจสอบความเป็นไปได้รูปแบบของการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ในมิติที่ 1 การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

n = 213

องค์ประกอบการบริหารวัด	จำนวน	ร้อยละ
1. การวางแผน		
1.1 การศึกษาบริบทของวัด	212	99.53
1.2 กำหนดวัตถุประสงค์	212	99.53
1.3 แนวทางปฏิบัติงาน	207	97.18

ตารางที่ 13 (ต่อ) ผลการตรวจสอบความเป็นไปได้รูปแบบของการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ในมิติที่ 1 การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

n = 213

องค์ประกอบการบริหารวัด	จำนวน	ร้อยละ
1.4 ประเมิน ทบทวน ปรับแผน	208	97.65
2. การจัดองค์กร		
2.1 กำหนดและแบ่งประเภทงาน	205	96.24
2.2 กระจายอำนาจ	207	97.18
3. การบริหารงานบุคคล		
3.1 สรรหา/คัดเลือกบุคคล	204	95.77
3.2 อบรม/พัฒนามุคลากร	204	95.77
4. การอำนวยการ		
4.1 การสื่อสาร/การดำเนินการตามแผน	203	95.31
4.2 การมีภาวะผู้นำ/มนุษยสัมพันธ์ที่ดี	208	97.65
5. การกำกับดูแล		
5.1 การตรวจสอบ/ติดตามผล	207	97.18
5.2 การแก้ไข	206	96.71

จากตารางที่ 13 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (ร้อยละ 95.31-99.53) มีความเห็นว่า มีความเป็นไปได้ในการใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัดฯ ในมิติที่ 1 การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในทุกประเด็น

ตารางที่ 14 ผลการตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ในมิติที่ 2 การสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว

n = 213

องค์ประกอบการบริหารวัด	จำนวน	ร้อยละ
1. การวางแผน		
1.1 การศึกษาบริบทของวัด	206	96.71
1.2 กำหนดวัตถุประสงค์	209	98.12

ตารางที่ 14 (ต่อ) ผลการตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ในมิติที่ 2 การสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว

n = 213

องค์ประกอบการบริหารวัด	จำนวน	ร้อยละ
1.3 แนวทางปฏิบัติงาน	198	92.96
1.4 ประเมิน ทบทวน ปรับแผน	205	96.24
2. การจัดองค์กร		
2.1 กำหนดและแบ่งประเภทงาน	205	96.24
2.2 กระจายอำนาจ	207	97.18
3. การบริหารงานบุคคล		
3.1 สรรหา/คัดเลือกบุคคล	204	95.77
3.2 อบรม/พัฒนาบุคลากร	204	95.77
4. การอำนวยการ		
4.1 การสื่อสาร/การดำเนินการตามแผน	203	95.31
4.2 การมีภาวะผู้นำ/มนุษยสัมพันธ์ที่ดี	208	97.65
5. การกำกับดูแล		
5.1 การตรวจสอบ/ติดตามผล	207	97.18
5.2 การแก้ไข	206	96.71

จากตารางที่ 14 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (ร้อยละ 92.96-98.12) มีความเห็นว่า มีความเป็นไปได้ในการใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัดฯ ในมิติที่ 2 มิติของการสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว ในทุกประเด็น

ตารางที่ 15 ผลการตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ในมิติที่ 3 การสร้างความร่วมมือมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น

n = 213

องค์ประกอบการบริหารวัด	จำนวน	ร้อยละ
1. การวางแผน		
1.1 การศึกษาบริบทของวัด	209	98.12
1.2 กำหนดวัตถุประสงค์	209	98.12
1.3 แนวทางปฏิบัติงาน	205	96.24
1.4 ประเมิน ทบทวน ปรับแผน	208	97.65
2. การจัดองค์กร		
2.1 กำหนดและแบ่งประเภทงาน	209	98.12
2.2 กระจายอำนาจ	209	98.12
3. การบริหารงานบุคคล		
3.1 สรรหา/คัดเลือกบุคคล	209	98.12
3.2 อบรม/พัฒนานุคลากร	207	97.18
4. การอำนวยการ		
4.1 การสื่อสาร/การดำเนินการตามแผน	207	97.18
4.2 การมีภาวะผู้นำ/มนุษยสัมพันธ์ที่ดี	207	97.18
5. การกำกับดูแล		
5.1 การตรวจสอบ/ติดตามผล	207	97.18
5.2 การแก้ไข	207	97.18

จากตารางที่ 15 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (ร้อยละ 96.24-98.12) มีความเห็นว่า มีความเป็นไปได้ในการใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัดฯ ในมิติที่ 3 การสร้างความร่วมมือมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ในทุกประเด็น

สรุปได้จากการตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าเป็นไปได้ที่จะนำรูปแบบนี้ไปใช้กับวัดได้จริงจริง ทั้ง 3 มิติ คือ มิติที่ 1) การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มิติที่ 2) การสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว และ มิติที่ 3) การสร้างความร่วมมือมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้และประเมินการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน

2.1 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน

ผู้วิจัยได้เลือก “วัดแสนเมืองมาหลวง (วัดหัวข่วง)” อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นวัดในการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นเวลา 12 สัปดาห์ ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม-เดือนตุลาคม 2562 โดยดำเนินการร่วมกับวัด สถานศึกษา และชุมชนในการบริหารจัดการวัดใน 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การวางแผน
2. การจัดองค์กร
3. การบริหารงานบุคคล
4. การอำนวยการ
5. การกำกับดูแล

เริ่มต้นการดำเนินการ ด้วยการประชุมร่วมกันในการวางแผนและดำเนินการศึกษาบริบทของวัด ด้วยการจัดทำ SWOT Analysis เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคร่วมกัน ซึ่งผลการศึกษาใน 3 มิติ สรุปได้ดังต่อไปนี้

มิติที่ 1 การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง

S-Strengths จุดแข็ง

S1 วัดมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ และ โบราณคดีเกี่ยวกับเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากในอดีตเป็นวัดในการจัดทำพิธีสำคัญของเมืองเชียงใหม่ ด้วยเป็นวัดที่อยู่ประตูเข้าเมืองเชียงใหม่ (เป็นวัดใหญ่เดิมมีเพียงเจดีย์เก่าก่อนการบูรณะให้เป็นวัด)

S2 วัดมีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์ทางด้านงานศิลปะและสถาปัตยกรรมล้านนา แบบล้านนาประยุกต์ ตัวอาคารเป็นงานผสมผสาน และการเลือกใช้สีหลักที่เป็นเอกลักษณ์ และเพื่อลดความร้อนแรงของแสงอาทิตย์ จะเห็นได้จาก สีของอาคาร สีของจิวร เช่น วิหาร อุโบสถ หอมนเทียรธรรม เป็นต้น

S3 เจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีความสามารถโดดเด่นในการสร้างสรรค์งานด้านสถาปัตยกรรม และสามารถวางผังวัดเป็นไปตามหลักโบราณ และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

S4 เจ้าอาวาสมีความเป็นผู้นำ เป็นศูนย์รวมความศรัทธา ได้รับการยอมรับนับถืออย่างกว้างขวาง

S5 วัดมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนาที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากเจ้าอาวาสแบบมุขปาฐะ เช่น สล่ำไม้ ช่างลงรักปิดทอง เป็นต้น

S6 วัดสามารถถ่ายทอดความรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา ด้านพระพุทธศาสนา การทำเทียนมงคล ให้กับผู้ที่สนใจได้

S7 วัดเป็นศูนย์ปฏิบัติธรรม ในวันอาทิตย์ เวลาประมาณ 8.30-11.00 น. ซึ่งมีกิจกรรมการปฏิบัติธรรมและการบันทึกการเข้าร่วมปฏิบัติธรรม และในบางครั้งก็มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมาเข้าร่วมกิจกรรมด้วย

W-Weaknesses จุดอ่อน

W1 กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนาใช้ระยะเวลาเวลานาน ทำให้เกิดความท้อแท้ในการสืบทอด

W2 วัดมีพระสงฆ์จำนวนน้อยและติดกิจนิมนต์และภารกิจอื่นๆ ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานด้านสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้กับผู้เกี่ยวข้องได้อย่างเต็มที่

W3 วัดมีบุคลากรจำนวนน้อยและมีภารกิจมาก ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานด้านสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้กับผู้เกี่ยวข้อง

W4 ขาดการนำเสนอความรู้ทางด้านประวัติ ความโดดเด่นและเอกลักษณ์งานศิลปะและสถาปัตยกรรมล้านนาของวัด

W5 ขาดบุคลากรที่ทำหน้าที่เป็นวิทยากรในการบรรยายความรู้ของวัด และขาดงบประมาณสนับสนุน

W6 แต่เดิมวัดไม่มีนโยบายในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงทำให้ไม่มีการจัดเตรียมแผนรองรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

W7 งบประมาณสนับสนุนค่าสาธารณูปโภคไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถบริการนักท่องเที่ยวที่มาเข้าชมได้อย่างเต็มที่

O-Opportunities โอกาส

O1 กระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชิงประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน

O2 วัดตั้งอยู่ในเขตคูเมืองและใกล้แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดเชียงใหม่

O3 การเดินทางสะดวก

O4 นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว และการเตรียมการขึ้นทะเบียนเมืองมรดกโลกของจังหวัดเชียงใหม่

T-Threats อุปสรรค

T1 วัดไม่สามารถขยายทางเข้าออกได้ เนื่องจากด้านข้างเป็นที่ของเอกชน สภาพที่ตั้งของวัดมีทางเข้าที่คับแคบ และไม่สะดวก

T2 ตกสำรวจจากฐานข้อมูลการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่

มิติที่ 2 การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

S-Strengths จุดแข็ง

- S1 มีสถาปัตยกรรมล้านนาที่สวยงามและเป็นเอกลักษณ์ภายในวัด
- S2 มีการจัดวางแผนผังของวัดที่เป็นไปตามแบบแผนของสมัยโบราณ
- S3 ภูมิทัศน์และความสะอาดโดยรอบบริเวณของวัด
- S4 ทางวัดมีนโยบายในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม
- S5 เจ้าอาวาสเป็นผู้มีความรู้ทางด้านงานศิลปวัฒนธรรมล้านนา เป็นที่ยอมรับของสถาบันการศึกษาและประชาชนทั่วไป
- S6 พระภิกษุ และสามเณร ในวัดได้ปฏิบัติกิจของสงฆ์อย่างเคร่งครัด และเรียบร้อย

W-Weaknesses จุดอ่อน

- W1 วัดมีบุคลากรในการอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว จำนวนน้อย
- W2 ป้ายชื่อวัดและทางเข้าไม่โดดเด่น
- W3 วัดยังไม่มีผังแสดงจุดที่ตั้งภายในวัด
- W4 วัดยังไม่มี การเชื่อมโยงกิจกรรมทางวัฒนธรรมกับนักท่องเที่ยว เช่น การทำงานช่างไม้ ทำเทียนมงคล งานตอกลายกระดาษสา เป็นต้น
- W5 วัดยังไม่มี ความพร้อมในการให้บริการข้อมูลให้กับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ
- W6 วัดยังไม่มี การบูรณาการเผยแพร่พระพุทธศาสนา และศิลปวัฒนธรรมล้านนา กับนักท่องเที่ยว

O-Opportunities โอกาส

- O1 การเดินทางไปวัด มีการคมนาคมที่สะดวก เช่น รถแดง การเดินเท้า Taxi Grab
- O2 จังหวัดเชียงใหม่ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตตัวเมือง ทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสมาเที่ยวที่วัดมากขึ้น

T-Threats อุปสรรค

T1 ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้นักท่องเที่ยวลดน้อยลง

T2 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่ม

มิติที่ 3 การสร้างความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น

S-Strengths จุดแข็ง

S1 วัดมีกิจกรรมการอบรมเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและพระพุทธศาสนา ให้กับนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป

S2 วัดมีการแบ่งปันทรัพยากรให้กับหน่วยงานอื่นๆ ในชุมชนท้องถิ่น

S3 วัดมีการอุปถัมภ์และพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษาและพระพุทธศาสนา

W-Weaknesses จุดอ่อน

W1 ความใกล้ชิดระหว่างวัดกับคนในชุมชนลดน้อยลง เนื่องจากเป็นชุมชนทางเศรษฐกิจมากขึ้น เช่น หอพัก ที่พัก/โรงแรม ร้านอาหาร เป็นต้น

O-Opportunities โอกาส

O1 จังหวัดเชียงใหม่ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตตัวเมือง ทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสมาเที่ยวที่วัดมากขึ้น ทำให้ชุมชนโดยรอบมีรายได้จากการที่นักท่องเที่ยวไปพักหรือซื้อของในร้านค้า ร้านอาหาร หรือร้านนวด/สปา

T-Threats อุปสรรค

T1 การเปลี่ยนแปลงของชุมชน ที่เป็นชุมชนทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น และมีการย้ายถิ่นฐานของคนในชุมชนท้องถิ่นเดิมไปอยู่ที่อื่น

T2 วิถีทางเศรษฐกิจทำให้มีคนเข้าวัดน้อยลง

จากการดำเนินการจัดทำ SWOT Analysis ของวัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง) ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม ทำให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค จึงนำไปสู่การจัดแผนพัฒนาวัด ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับวัด สถานศึกษาในชุมชน และชุมชน ด้วยการร่วมกันจัดทำแผนการบริหารจัดการวัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีกระบวนการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ โครงการ/กิจกรรม แหล่งงบประมาณ และผู้รับผิดชอบในโครงการ/กิจกรรม ใน 3 มิติ คือ มิติที่ 1 การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มิติที่ 2 การสร้างความพึงพอใจให้แก่

นักท่องเที่ยว และมีมติที่ 3 การสร้างความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 กลุ่ม

ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีรองเจ้าอาวาสหรือพระลูกวัดที่ช่วยงานด้านการบริหารจัดการวัดเป็นผู้ดูแล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

มติที่ 1 การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างแหล่ง/ศูนย์การเรียนรู้ด้านสถาปัตยกรรมล้านนาและพัฒนาภูมิทัศน์ของวัด

1. โครงการสร้างพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ด้านสถาปัตยกรรมล้านนา วัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง)
2. โครงการพัฒนาภูมิทัศน์โดยรอบเพื่อสนับสนุนการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น จัดทำซุ้มประตูโขง จัดระเบียบสถานที่จอดรถ ฯลฯ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างหลักสูตรด้านสถาปัตยกรรมล้านนา

1. โครงการพัฒนาหลักสูตรสถาปัตยกรรมงานไม้
2. โครงการพัฒนาหลักสูตรสถาปัตยกรรมงานปูนปั้น

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา

1. โครงการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนากับเครือข่ายสถาบันการศึกษาโดยรอบ
2. โครงการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนากับชุมชนและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 ผลิตสื่อองค์ความรู้เพื่อการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

1. โครงการผลิตสื่อองค์ความรู้เพื่อการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ โบรชัวร์ QR Code เป็นต้น

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1. โครงการสร้างผู้นำเสนอข้อมูลหรือมัคคุเทศก์นำชมวัดทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

มิติที่ 2 การสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยว

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างจิตอาสาในการดูแลและพัฒนาวัด

1. โครงการสร้างจิตอาสาในการพัฒนาวัด
2. โครงการระดมทุนเพื่อการพัฒนาวัด

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาภูมิทัศน์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

1. โครงการพัฒนาภูมิทัศน์โดยรอบเพื่อสนับสนุนการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น การจัดทำแผนผังภายในวัด จัดทำป้ายอำนวยความสะดวกจุดถ่ายรูป (Selfie) ฯลฯ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างประสบการณ์การเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมจากวัด และ

ชุมชน

1. โครงการบูรณาการการส่งเสริมกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมล้านนาพระพุทธศาสนา กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

มิติที่ 3 การสร้างความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างและยกระดับความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น

1. โครงการจัดทำของที่ระลึก/วัตถุมงคล ที่แสดงอัตลักษณ์ของวัดสำหรับนักท่องเที่ยว
 2. โครงการการอบรมคุณธรรม จริยธรรม ให้กับเครือข่ายในชุมชน
 3. โครงการจ้างงานคนในชุมชน
 4. โครงการจัดตั้งศูนย์ประสานงานเพื่อการพัฒนาชุมชน
2. หลังจากที่ได้แผนการบริหารจัดการวัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง) แล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินโครงการ/กิจกรรมในบางโครงการ/กิจกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับระยะเวลาในการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน ดังนี้

ก) โครงการจัดทำพิพิธภัณฑ์สถาปัตยกรรมล้านนา

ข้อมูลในการดำเนินโครงการจัดทำพิพิธภัณฑ์สถาปัตยกรรมล้านนา มาจากการประชุมเตรียมการของคณะกรรมการวัด และข้อมูลรายงานการวิจัยของโสภณ พรหมจิตต์ หนึ่งในคณะกรรมการวัด ซึ่งเป็นผู้ที่เคยดำเนินการวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์พุทธศิลป์ ล้านนา: วัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (โสภณ พรหมจิตต์, 2558: 132-147) ในการประชุมดังกล่าว คณะกรรมการวัดมีมติเห็นชอบโดยหลักการนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดแสดงความเป็นมาของการดำเนินงานสถาปัตยกรรมล้านนาของวัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง)
2. เพื่อจัดแสดงผลงานสถาปัตยกรรมล้านนาของวัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง)
3. เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ด้านสถาปัตยกรรมล้านนา
4. เพื่อเป็นแหล่งอบรม ฝึกฝนงานช่าง (สถา) ด้านสถาปัตยกรรมล้านนา

วิธีดำเนินการ

1. การกำหนดขอบเขตเนื้อหาในการจัดแสดง เพื่อให้การจัดแสดงเป็นเรื่องราวและเป็นการเรียงลำดับเนื้อเรื่องของการนำเสนออย่างเป็นขั้นตอน
2. การวางรูปแบบนิทรรศการ ซึ่งส่วนนี้ถือเป็นสิ่งสำคัญและเป็นหัวใจของการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์
3. การวางหัวข้อและการออกแบบการจัดแสดง เพื่อแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของพิพิธภัณฑ์ จึงควรมีการออกแบบตราสัญลักษณ์ (Logo) เพื่อให้เกิดการจดจำ

ผลการดำเนินงาน

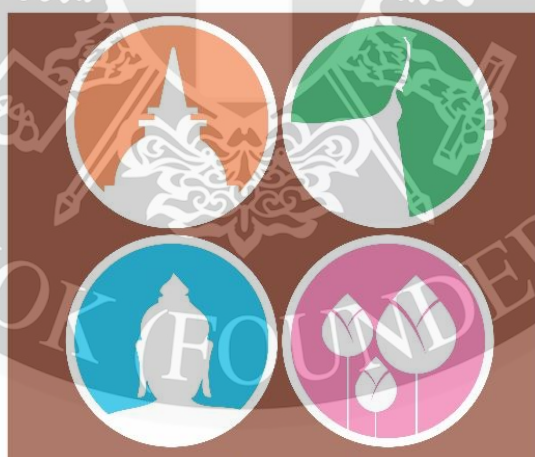
จากการดำเนินงานที่ผ่านมา มีผลการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. ในการกำหนดขอบเขตเนื้อหาในการจัดแสดง มี 2 ส่วน คือ
 - 1.1 ส่วนเนื้อหา เพื่อให้ผู้ชมได้รับรู้เรื่องราวด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และความสำคัญของวัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง) ที่มาของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ และการดำเนินกิจกรรมของวัดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยจัดแสดงในรูปแบบของไวนิล โปสเตอร์ ที่มีทั้งเนื้อหาและรูปภาพ ตลอดจนสื่อวีดิทัศน์ ซึ่งจะเป็นการปูพื้นฐานองค์ความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมล้านนา เพื่อให้ผู้ชมได้เข้าใจ และเห็นคุณค่าตลอดจน เกิดความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมล้านนาก่อนจะขึ้นส่วนการจัดแสดงในส่วนอื่นๆ
 - 1.2 ขอบเขตของเนื้อหา จะเน้นการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน คุณค่าความสำคัญ วิธีการใช้สอย ประโยชน์ของสิ่งทีนำมาจัดแสดงประกอบกันด้วยเนื้อหาเชิงวิชาการและวัตถุจัดแสดงที่มีอยู่ เพื่อสร้างความน่าสนใจและเน้นให้ผู้ชมร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมล้านนาที่มีค่าผ่านกิจกรรมต่างๆ
2. การวางรูปแบบนิทรรศการ จะจัดการแสดงใน 2 รูปแบบ คือ
 - 2.1 การจัดแสดงนิทรรศการแบบตายตัว (ถาวร) ซึ่งการจัดแสดงรูปแบบนี้เหมาะสำหรับพิพิธภัณฑ์สถาปัตยกรรมล้านนา วัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง) เพราะวัดมีบุคลากร

ค่อนข้างจำกัด และวัตถุจัดแสดงจะเป็นวัตถุที่มีขนาดใหญ่ มีน้ำหนักมาก ซึ่งหากมีการเคลื่อนย้ายจะ
 สุ่มเสี่ยงต่อการเสียหายได้ ดังนั้น รูปแบบของการจัดแสดงแบบถาวร จึงเป็นรูปแบบที่เหมาะสมใน
 การออกแบบจัดแสดง

2.2 การจัดแสดงนิทรรศการแบบกึ่งถาวร จะเป็นการจัดแสดงแบบ
 หมุนเวียน เหมาะกับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ในการกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้ชม ซึ่งจะมีรูปแบบ
 การจัดแสดงคล้ายกับแบบถาวร แต่มีระยะเวลาในการจัดแสดง 1-2 เดือน โดยวัตถุที่นำมาจัดแสดง
 จะเป็นการผลิตผลงานขึ้นมาใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดทำพิพิธภัณฑ์ เพื่อ
 เป็นแหล่งเรียนรู้ อบรม ฝึกฝน ด้านสถาปัตยกรรมล้านนา ซึ่งรูปแบบการจัดแสดงนิทรรศการแบบ
 กึ่งถาวร จึงเหมาะสมกับการใช้แสดงผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ ซึ่งผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นมา
 ใหม่ อาจจะนำไปจัดแสดงเป็นการถาวร หรือนำไปถวายให้กับวัดอื่นๆ เพื่อใช้การต่อไป

3. การวางหัวข้อและการออกแบบการจัดแสดง ได้มีการออกแบบสัญลักษณ์
 ของพิพิธภัณฑ์ เพื่อสร้างเป็นแบรนด์ของพิพิธภัณฑ์สถาปัตย์ล้านนา ในการสร้างการจดจำ และสร้าง
 ภาพลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ โดยเป็นการออกแบบที่นำเอาหลักธรรมและสัญลักษณ์ทาง
 พระพุทธศาสนามาประยุกต์ ในการสร้างภาพตัวแทนที่แสดงเรื่องราวของพิพิธภัณฑ์สถาปัตย์กรรม
 ล้านนา โดยเลือกโทนสีที่ดูสงบ และแฝงไว้ด้วยความน่าสนใจของสีที่กลมกลืนกัน โดยอยู่ในกรอบ
 สีเหลี่ยมจัตุรัสที่สื่อถึงหลักความจริง 4 ประการ หรืออริยสัจ 4 อันเป็นหลักธรรมสำคัญของพุทธ
 ศาสนา ซึ่งจะนำไปสู่การพ้นทุกข์

ภาพที่ 6 สัญลักษณ์พิพิธภัณฑ์สถาปัตย์กรรมล้านนา (LOGO)

4. การจัดวางพื้นที่ของพิพิธภัณฑ์สถาปัตยกรรมล้านนา ให้สัมพันธ์กับเนื้อหาเรื่องราวที่จะจัดแสดง โดยมีทั้งหมด 6 ห้อง ดังนี้

ห้องที่ 1 ชั้นที่ 1 การจัดแสดงประวัติวัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่ง) ประวัติเจ้าอาวาส และความเป็นมาของการดำเนินงานด้านสถาปัตยกรรมล้านนาและโมเดลศาสนสถานต่างๆ ภายในวัด

ห้องที่ 2 ชั้นที่ 1 การจัดแสดงงานพิพิธภัณฑ์สถาปัตยกรรมล้านนาแบบกึ่งถาวร

ห้องที่ 3 ชั้นที่ 2 การจัดแสดงงานสถาปัตยกรรมล้านนาอันเนื่องในการสักการะพระสงฆ์

ห้องที่ 4 ชั้นที่ 2 การจัดแสดงงานสถาปัตยกรรมล้านนาอันเนื่องในการสักการะพระธรรม

ห้องที่ 5 ชั้นที่ 3 การจัดแสดงงานสถาปัตยกรรมล้านนาอันเนื่องในการสักการะพระรัตนตรัยและพระพุทธรูป

ห้องที่ 6 ชั้นที่ 3 การจัดแสดงงานสถาปัตยกรรมล้านนาอันเนื่องในการสักการะพระพุทธรูปและพระธรรม (ธรรมาสันตงสูงและปราสาทใหญ่ (บุษบกหลวง))

แผนการดำเนินงานต่อไป

1. การศึกษาเพื่อหารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์สถาปัตยกรรมล้านนา ตลอดจนคณะทำงานในฝ่ายต่างๆ
2. การดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์สถาปัตยกรรมล้านนา เช่น วิธีการเข้าชม การหารายได้สู่พิพิธภัณฑ์ การจัดทำทะเบียนวัตถุจัดแสดง การบำรุงรักษาวัตถุจัดแสดง เป็นต้น
3. การจัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพของพิพิธภัณฑ์สถาปัตยกรรมล้านนา
 - ข) โครงการพัฒนาภูมิทัศน์วัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่ง)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อปรับสภาพภูมิทัศน์บริเวณวัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่ง) ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสวยงามมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อเพิ่มศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่ง) เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการ

1. การประชุมเพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินงาน และวางแผนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างวัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่ง) และชุมชนโดยรอบวัด

2. การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม
3. การปรับปรุงและพัฒนาภูมิทัศน์วัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง)

ผลการดำเนินงาน

ในการดำเนินงานครั้งนี้ เป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างวัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาลัยอาชีวศึกษา และชุมชน ในการดำเนินกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมตกแต่งต้นไม้ภายในวัดให้อยู่ในสภาพร่มรื่น สวยงาม สะอาดตา
2. กิจกรรมการปรับปรุงทางเท้าสำหรับการเดินชมภายในวัด
3. กิจกรรมทำความสะอาดวัด ซ่อมแซมศาสนวัตถุ ศาสนสถาน
4. การจัดทำแผนผังภายในวัด เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 7 แผนผังวัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง)

แผนการดำเนินงานต่อไป

1. การพัฒนาทางเท่าสำหรับการเดินชมมรดกทางวัฒนธรรมภายในวัด

ตลอดจนการวางแผนเพื่อพัฒนาทางเท่าสำหรับมนุษย์ล้อ และการทำเบลบล็อก สำหรับคนพิการทางสายตา เพื่อให้เกิดความเสมอภาคในการเรียนรู้

2. การจัดทำแผนประจำปีในการพัฒนาภูมิทัศน์โดยรอบวัด

ค) โครงการจัดทำสื่อการเรียนรู้วัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง) เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างสื่อการเรียนรู้วัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง)
2. เพื่อประชาสัมพันธ์วัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง) ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

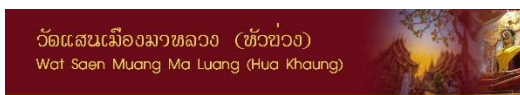
ผลการดำเนินงาน

จากการศึกษาพบว่า วัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง) ไม่มีสื่อการเรียนรู้ที่ให้ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์และเรื่องราวต่าง ๆ ของมรดกทางวัฒนธรรม อีกทั้งการบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของวัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง) จะเป็นการบอกเล่าผ่านความทรงจำ โดยมิได้มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ดังนั้น การจัดทำสื่อการเรียนรู้ด้วยการจัดการความรู้ โดยนำความรู้จากตัวบุคคลมาบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และนำไปจัดทำสื่อการเรียนรู้ จึงเป็นเครื่องมือช่วยให้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวได้มากและสะดวกขึ้น เพราะสื่อเข้าถึงกลุ่มคนทุกเพศ ทุกวัยได้ง่ายและมีค่าใช้จ่ายไม่สูง สามารถช่วยให้เกิดการเรียนรู้และท่องเที่ยวในสถานที่จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งก่อให้เกิดการเผยแพร่ทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในวัด โดยแบ่งหมวดหมู่ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เพื่อบอกเล่าถึงความเป็นมาของวัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง) ที่เกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ ซึ่งวัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง) ถือเป็นพื้นที่สำคัญของเมืองเชียงใหม่ ในการเป็นสถานที่รวมพลก่อนออกศึก

2. แผนที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในวัด

3. รายละเอียดของทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในวัด

พระมหาธาตุเวดีย์ Pagoda

ภาพที่ 8 ตัวอย่าง QR CODE อธิบายทรัพยากรการท่องเที่ยววัดแสนเมืองมาหลวง (หัวขวาง)

แผนการดำเนินงานต่อไป

1. การจัดทำเว็บไซต์วัดแสนเมืองมาหลวง (หัวขวาง) เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
 2. การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนโดยรอบวัด
- ง) โครงการสืบสานองค์ความรู้จากชุมชน
- ### วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้จากภูมิปัญญาโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานองค์ความรู้ของชุมชน
2. เพื่อสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และ โรงเรียนในการจัดการเรียนรู้และสืบทอดความรู้ของชุมชน

ผลการดำเนินงาน

ในการจัดกิจกรรมสืบสานองค์ความรู้ของชุมชนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการคิดกิจกรรมย่อยและหัวข้อของกิจกรรม ตลอดจนผู้ให้ความรู้ในแต่ละด้าน ซึ่งนอกจากจะเป็นการให้ความรู้แล้ว ยังเป็นกิจกรรมที่ทำให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามาร่วมกันดำเนินงาน

ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน และยังเป็นการสืบสานองค์ความรู้ของชุมชนให้อยู่คู่กับชุมชน โดยเยาวชนในชุมชน มีการแบ่งเป็นกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1. ลานเสวนาสืบสานความรู้ในชุมชน ซึ่งเป็นการเสวนาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ของวัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง) ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต ฯลฯ โดยมีชาวบ้านในชุมชนเป็นวิทยากร เช่น การทำสวดยดอก (กรวยดอกไม้) เป็นต้น

2. กิจกรรมเยาวชนพบภูมิปัญญา เป็นการนำภูมิปัญญาผู้มีความรู้ในด้านต่างๆ ของชุมชนโดยรอบวัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง) มาถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชน เพื่อให้เยาวชนได้พบปะกับ ภูมิปัญญา ได้รู้ในชุมชนของตนเองที่ของดีมากมาย และเป็นการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน อีกทั้งเป็นการให้กำลังใจแก่ภูมิปัญญา และสร้างสัมพันธ์ไมตรีเครือข่ายระหว่างชุมชนกับสถาบันการศึกษา เพื่อให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

แผนการดำเนินงานต่อไป

ควรมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เดือนละ 1 ครั้ง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม และแสดงให้เห็นว่าทุกคนเป็นเจ้าของชุมชน อันจะนำไปสู่การเป็นวันแห่งการเรียนรู้ สืบสานประวัติศาสตร์และองค์ความรู้ในชุมชน

จ) กิจกรรมยุวมัคคุเทศก์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เยาวชนได้รู้จักมรดกทางวัฒนธรรมในชุมชนของตนเอง
2. เพื่อให้เยาวชนได้รับความรู้และทักษะเป็นมัคคุเทศก์เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ในชุมชนของตนเอง
3. เพื่อสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในชุมชน
4. ส่งเสริมให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวในชุมชน

วิธีดำเนินงาน

แนวคิดในการจัดกิจกรรมยุวมัคคุเทศก์เกิดจากความต้องการให้เยาวชนได้รู้จักคุณค่าและภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนที่บรรพชนได้สร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ และสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่คู่ชุมชนโดยไม่สูญหายไปกับกาลเวลา เพราะไม่มีใครรู้เรื่องของชุมชนเท่ากับคนในชุมชนเอง อีกทั้งเพื่อให้เกิดการสร้างเสริมประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวให้กับเยาวชนโดยมีเนื้อหาของกิจกรรม ดังนี้

1. ประวัติศาสตร์ชุมชน
2. ประวัติและคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมในชุมชน

3. ทักษะในการนำเสนอแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างถูกต้องตามหลักการมัคคุเทศก์

4. การแบ่งฐานการศึกษาตามประเภทของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน จำนวน 3 ฐานคือ ฐานอาคารสถาปัตยกรรม ฐานศาสนสถาน และฐานพิพิธภัณฑ์

5. นำเสนอข้อมูลที่ได้รับจากการเรียนรู้ในแต่ละฐานการเรียนรู้

6. ฝึกการเป็นมัคคุเทศก์ในสถานที่จริง

ผลการดำเนินงาน

ในการดำเนินงานครั้งนี้ ได้เริ่มโครงการนำร่อง โดยนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งมีการอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 5 วัน และจากการทดสอบด้วยการสมมติบทบาท และมีผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง อาทิ ท่องเที่ยว ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย ประวัติศาสตร์ ฯลฯ เป็นผู้ตรวจสอบ พบว่า มีผู้ผ่านการทดสอบในจำนวนที่น่าพอใจ และสามารถพัฒนาให้เป็น “มัคคุเทศก์มืออาชีพ” ได้

แผนการดำเนินงานต่อไป

ควรมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี เพื่อให้เกิดยุวมัคคุเทศก์ชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่สามารถปฏิบัติงานได้จริงในชุมชน และการเป็นบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ อันจะนำไปสู่การสร้างงาน (อาชีพ) ต่อไป

2.2 การประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน

ในการประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ณ วัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นต่อรูปแบบการบริหารจัดการวัด ใน 3 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้กับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จากพระสงฆ์ กรรมการวัด คนในชุมชน และนักท่องเที่ยว จำนวน 50 คน โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 16 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	9	18.00
หญิง	41	82.00
รวม	50	100.00
อายุ		
20-30 ปี	21	42.00
31-40 ปี	5	10.00
41-50 ปี	7	14.00
51-60 ปี	13	26.00
60 ปี ขึ้นไป	4	8.0
รวม	50	100.00
สถานภาพ		
พระสงฆ์	6	12.00
กรรมการวัด	3	6.00
คนในชุมชน	29	58.00
นักท่องเที่ยว	12	24.00
รวม	50	100.00

จากตารางที่ 16 พบว่า ผู้เกี่ยวข้องที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 82.00 เป็นคนในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 58.00 และเป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 20 – 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.00

ตารางที่ 17 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ในมิติที่ 1 การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์
ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้กับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ประเด็นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม	ระดับความคิดเห็น (n=50)		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1. มีความซาบซึ้งในความสวยงามของ สถาปัตยกรรมภายในวัด	37 (74.00)	9 (18.00)	4 (8.00)
2. ต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ โบราณสถานและโบราณวัตถุ ตลอดจน ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน	43 (86.00)	7 (14.00)	0 (0.00)
3. ต้องการมีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และ บริบทโดยทั่วไปของวัด	46 (92.00)	3 (6.00)	1 (2.00)
4. ต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้เป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัด เชียงใหม่	49 (98.00)	0 (0.00)	1 (2.00)
5. รู้สึกเศร้าที่เห็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวภายใน วัดทำลายหรือปิ่นปายขึ้นไปถ่ายภาพบน ศาสนสถาน	47 (94.00)	2 (4.00)	1 (2.00)
6. ต้องการเข้าไปอธิบายและให้คำแนะนำใน การปฏิบัติตนที่ถูกต้องให้กับนักท่องเที่ยวที่มา เที่ยววัด	48 (96.00)	2 (4.00)	0 (0.00)
7. รู้สึกยินดีและภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่ง ในการรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวของวัด และมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน	49 (98.00)	0 (0.00)	1 (2.00)
8. รู้สึกชื่นชมและสดชื่น เมื่อเห็นภูมิทัศน์ โดยรอบวัดมีความสะอาดและร่มรื่น	50 (100.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
9. พร้อมที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการรักษาไว้ซึ่ง ทรัพยากรการท่องเที่ยวของวัด ด้วยการให้ ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโบราณสถาน และวัตถุภายในวัดให้กับนักท่องเที่ยว	46 (92.00)	2 (4.00)	2 (4.00)

ตารางที่ 17 (ต่อ) ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ในมิติที่ 1 การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์
ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้กับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ประเด็นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม	ระดับความคิดเห็น (n=50)		
	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
10. เมื่อเห็นนักท่องเที่ยวทิ้งขยะเรี่ยราดภายใน วัด จะรีบเข้าไปบอกกล่าวและแนะนำทันที	47 (94.00)	3 (6.00)	0 (0.00)

จากตารางที่ 17 พบว่า ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน ณ วัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง) พบว่าผู้เกี่ยวข้องที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (ร้อยละ 74.00-100.00) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้กับผู้เกี่ยวข้องในทุกประเด็น

มิติที่ 2 การสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว จากนักท่องเที่ยว จำนวน 200 คน โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ (จำนวน) และหาค่าร้อยละ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 18 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	84	42.00
หญิง	116	58.00
รวม	200	100.00
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	47	23.50
20 - 40 ปี	62	31.00
41 - 60 ปี	35	17.50
60 ปี ขึ้นไป	56	28.00
รวม	200	100.00

ตารางที่ 18 (ต่อ) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
จังหวัด/ประเทศที่อยู่อาศัย		
เชียงใหม่	158	79.00
ลำปาง	23	11.50
ลำพูน	11	5.50
ประเทศลาว	5	2.50
ประเทศเกาหลีใต้	3	1.50
รวม	200	100.00

จากตารางที่ 18 พบว่า นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 58.00 มีอายุระหว่าง 20 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.00 และเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ คิดเป็นร้อยละ 79.00

ตารางที่ 19 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการคมนาคม

ประเด็นเกี่ยวกับการคมนาคม	ระดับความพึงพอใจ (n=200)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความสะดวกในการเดินทางมาวัด	68 (34.00)	112 (56.00)	20 (10.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
2. ป้ายบอกเส้นทางมายังวัด ชัดเจนและเข้าใจง่าย	61 (30.50)	97 (48.50)	28 (14.00)	14 (7.00)	0 (0.00)

จากตารางที่ 19 พบว่า การทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน นักท่องเที่ยวซึ่งมาท่องเที่ยวภายในวัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง) ส่วนใหญ่ระบุว่า มีความพึงพอใจต่อการคมนาคม อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า มีความพึงพอใจต่อความสะดวกในการเดินทางมาวัด (ร้อยละ 90.00) และป้ายบอกเส้นทางมาวัด ชัดเจนและเข้าใจง่าย (ร้อยละ 79.00)

ตารางที่ 20 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อด้านการบริหารจัดการ

ประเด็นเกี่ยวกับด้านการบริหาร จัดการ	ระดับความพึงพอใจ (n=200)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. กฎระเบียบการเข้าวัด	74 (37.00)	98 (49.00)	28 (14.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
2. เวลาปิด-เปิดวัด	68 (34.00)	105 (52.50)	27 (13.50)	0 (0.00)	0 (0.00)
3. การประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับ เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก เป็นต้น	81 (40.50)	84 (42.00)	28 (14.00)	0 (0.00)	7 (3.50)

จากตารางที่ 20 พบว่า การทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน ในความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ซึ่งมาท่องเที่ยวภายในวัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง) ส่วนใหญ่ระบุว่ามีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า มีความพึงพอใจต่อเวลาปิด-เปิดวัด (ร้อยละ 86.50) กฎ ระเบียบการเข้าวัด (ร้อยละ 86.00) และการประชาสัมพันธ์ (ร้อยละ 82.50) ตามลำดับ

ตารางที่ 21 ความความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริการ

ประเด็นเกี่ยวกับด้านการบริการ	ระดับความพึงพอใจ (n=200)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ผู้ให้บริการมีบุคลิกภาพดี ให้การ บริการที่สุภาพ และให้เกียรตินักท่องเที่ยว	67 (33.50)	105 (52.50)	19 (9.50)	3 (1.50)	6 (3.00)
2. ผู้ให้บริการมีความเป็นกันเองและ พร้อมให้บริการตลอดเวลา	69 (34.50)	111 (55.50)	20 (10.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
3. ผู้ให้บริการมีความรู้ ความสามารถ ในการให้ความรู้เกี่ยวกับวัด	70 (35.00)	117 (58.50)	13 (6.50)	0 (0.00)	0 (0.00)
4. วัดมีบริการให้คำแนะนำและ ช่วยเหลือนักท่องเที่ยว	78 (39.00)	103 (51.50)	14 (7.00)	5 (2.50)	0 (0.00)

จากตารางที่ 21 พบว่า การทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน ในความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ซึ่งมาท่องเที่ยวภายในวัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง) ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการบริการอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า มีความพึงพอใจผู้ให้บริการมีความรู้ความสามารถในการให้ความรู้ (ร้อยละ 93.50) วัดมีบริการให้คำแนะนำและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว (ร้อยละ 90.50) และผู้ให้บริการมีความเป็นกันเองและพร้อมให้บริการตลอดเวลา (ร้อยละ 90.00) ตามลำดับ

ตารางที่ 22 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

ประเด็นเกี่ยวกับด้านสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก	ระดับความพึงพอใจ (n=200)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความสวยงามของวัด	56 (28.00)	130 (65.00)	14 (7.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
2. ความสวยงามของโบราณสถาน ภายในวัด	76 (38.00)	118 (59.00)	0 (0.00)	4 (2.00)	2 (1.00)
3. ความสะดวกในการจอดรถ โดยมี ลานจอดรถที่สะดวกสบาย และมี ความปลอดภัย	81 (40.50)	108 (54.00)	10 (5.00)	1 (0.50)	0 (0.00)
4. จุดจำหน่ายรูปเขียน ดอกไม้ สำหรับบูชาพระ	104 (52.00)	96 (48.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
5. แพนผังของวัด	87 (43.50)	99 (49.50)	14 (7.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
6. ความชัดเจนของป้ายข้อมูล	94 (47.00)	104 (52.00)	2 (1.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
7. ความเพียงพอของจำนวนห้องน้ำ	67 (33.50)	119 (59.50)	14 (7.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
8. ภูมิทัศน์โดยรอบวัด	73 (36.50)	112 (56.00)	7 (3.50)	8 (4.00)	0 (0.00)

ตารางที่ 22 (ต่อ) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

ประเด็นเกี่ยวกับด้านสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก	ระดับความพึงพอใจ (n=200)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
9. ความสะอาดและความเป็นระเบียบ เรียบร้อยภายในวัด	81 (40.50)	98 (49.00)	21 (10.50)	0 (0.00)	0 (0.00)
10. ความชัดเจนของสัญญาณ WIFI	60 (30.00)	106 (53.00)	27 (13.50)	7 (3.50)	0 (0.00)
11. กิจกรรมที่จัดให้นักท่องเที่ยว เช่น งานสลากภัต กิจกรรมกรรมฐาน วิปัสสนา เป็นต้น	118 (59.00)	60 (30.00)	22 (11.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
12. โอกาสที่นักท่องเที่ยวจะมี ส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทางวัดจัด	74 (37.00)	42 (21.00)	70 (35.00)	14 (7.00)	0 (0.00)

จากตารางที่ 22 พบว่า การทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน ในความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ซึ่งมาท่องเที่ยวภายในวัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง) ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 94.50-100.00) มีความพึงพอใจต่อด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า ความพึงพอใจต่อดูจุดจำหน่ายรูปเทียน ดอกไม้บูชาพระ (ร้อยละ 100.00) ความสวยงามของโบราณสถานภายในวัด (ร้อยละ 97.00) และความสะอาดความสะดวกในการจอดรถ โดยมีลานจอดรถที่สะดวกสบาย และมีความปลอดภัย (ร้อยละ 94.50) ตามลำดับ

มติที่ 3 การสร้างความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น จากพระสงฆ์ กรรมการวัด และคนในชุมชน จำนวน 30 รูป/คน โดยการสนทนากลุ่ม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ/กิจกรรมการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ของชุมชน ให้แพร่หลายและหลากหลายรูปแบบ ซึ่งบางครั้งประชาชนในชุมชน ไม่ทราบข่าวสารต่างๆ เนื่องจากติดภารกิจไม่ได้มาทำกิจกรรมที่วัด จึงทำให้พลาดการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมนั้นๆ ไป โดยมีผู้ร่วมสนทนากลุ่มเสนอความคิดเห็น ดังนี้ ผู้สนทนากลุ่มคนที่ 1 “ไม่ได้มาทำกิจกรรมที่วัดบ่อย จึงทำให้ไม่ทราบข่าวสารและกิจกรรมต่างๆ ของวัด” คนที่ 2 “เห็นด้วยกับคนที่ 1 ว่าควรมีวิธีการติดต่อสื่อสารที่หลากหลายรูปแบบ”

2. ในกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ของชุมชน ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแลและดำเนินการในส่วนนี้โดยเฉพาะ โดยคณะกรรมการจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดทำ/จัดหาผลประโยชน์ ตลอดจนเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งนี้ เพราะปัจจุบันเป็นยุคแห่งการสร้างเครือข่ายความรู้ ทั้งนี้การจัดการโดยเครือข่ายจะทำให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งเป็นการร่วมมือกันทำงานด้วยการบูรณาการทรัพยากรร่วมกัน จึงทำให้ประหยัดทั้งแรงคนและทรัพยากรในการดำเนินงาน นอกจากนี้ ควรมีการดำเนินงานอย่างเต็มรูปแบบทั้งกระบวนการ ไม่ใช่ขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง โดยเป็นไปตามวงจรคุณภาพ (PDCA) อีกทั้ง ในส่วนของผลประโยชน์นั้น ไม่ควรเน้นที่ตัวเงินเพียงอย่างเดียว แต่ควรควบคู่กันระหว่างตัวเงิน และไม่ใช้ตัวเงิน เพราะในบางโครงการ/กิจกรรม ไม่สามารถตีค่าออกมาเป็นรูปธรรม (เงิน) ได้ แต่ผลที่ได้มีค่ามหาศาลต่อเยาวชน และคนในชุมชน ในการยกระดับของจิตใจ ที่นำไปสู่การสร้างสังคมคุณภาพ เช่น กิจกรรมรดน้ำสายคุณธรรม โครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับเครือข่าย เป็นต้น โดยมีผู้ร่วมสนทนากลุ่ม เสนอความคิดเห็น ดังนี้ ผู้สนทนากลุ่มคนที่ 1 “การดำเนินงานควรดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการ” คนที่ 2 “การมีส่วนร่วมควรเป็นการมีส่วนร่วมทั้งกระบวนการ มากกว่าจะเข้าร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง” คนที่ 3 “ในการดำเนินงานควรมีการประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อที่จะได้มีการพัฒนาการดำเนินงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน”

3. ในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ของชุมชนจะมีทั้งข้อดี คือ ทำให้ชุมชนร่วมมือร่วมแรงในการดำเนินงานเพื่อชุมชนของตน แต่ก็มีความเสี่ยง หากมุ่งเน้นไปที่ตัวเงินมากเกินไป จะทำให้เกิดปัญหาในการแบ่งปันผลประโยชน์ หากคนหนึ่งได้มาก แต่อีกคนได้น้อย ก็จะนำมาซึ่งความแตกแยกในชุมชน ดังนั้น ในการดำเนินงานจึงควรมีหลักเกณฑ์ ที่กำหนดขึ้นด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน และชุมชนยอมรับในหลักเกณฑ์นั้นๆ นอกจากนี้ การสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ จะทำให้ทุกคนมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำให้วัดมีความเจริญรุ่งเรือง อยากจะร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ตลอดจนร่วมแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ โดยมีผู้ร่วมสนทนากลุ่ม เสนอความคิดเห็น ดังนี้ ผู้สนทนากลุ่มคนที่ 1 “การสร้างความรู้สึกร่วมถึงความเป็นเจ้าของ จะทำให้เราทุ่มเทกับการดำเนินงานกิจกรรมนั้นๆ” คนที่ 2 “ในการแบ่งผลประโยชน์ ควรจัดสรรอย่างเสมอภาค ไม่ใช่คนหนึ่งได้มากกว่าอีกคนหนึ่ง เพราะคนนั้นสนิทสนมกับเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม” คนที่ 3 “ผลประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมและโครงการไม่ควรจะเน้นที่ตัวเงิน เพราะผลประโยชน์นั้นมีหลายรูปแบบและหลากหลาย” คนที่ 4 “เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการแบ่งผลประโยชน์ ควรมีหลักเกณฑ์หรือระเบียบในการแบ่งปันผลประโยชน์”

4. แนวทางในการพัฒนาโครงการ/กิจกรรมการมีส่วนร่วมผลประโยชน์ของชุมชน ควรเปิดโอกาสให้สถาบันการศึกษาในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิดและพัฒนาโครงการ/กิจกรรมที่ สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน เพื่อให้ได้ผลสำเร็จตรงตามความต้องการของ สถาบันการศึกษา โดยวัดจะเป็นผู้สนับสนุนในส่วนของสถานที่ และวิทยากร ซึ่งจะทำให้เกิดการ สร้างเครือข่ายและพัฒนาความร่วมมือระหว่างเครือข่ายด้วยกัน อันจะนำไปสู่การทำงานร่วมกันของ ทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อชุมชน โดยชุมชน รวมถึงการร่วมมือกับสถานประกอบการและธุรกิจ ชุมชน ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อรับผิดชอบต่อสังคม โดยวัดและสถาบันการศึกษา จะเป็นแกนกลาง ในการดำเนินงาน ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ทั้งกับชุมชนและสถานประกอบการ เช่น การบริจาคเพื่อ การกุศล ในการพัฒนาชุมชน ซึ่งกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ทำได้ง่าย และส่วนใหญ่ประชาชนจะรับรู้ ว่า การบริจาคเพื่อการกุศลเป็นการรับผิดชอบต่อสังคม การจัดตั้งศูนย์ประสานงานเพื่อพัฒนาชุมชน โดยวัดจะเป็นตัวแทนในการประสานงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานนอกชุมชน ตลอดจนการใช้ พื้นที่ของชุมชนในการศึกษาวิจัย เป็นต้น โดยมีผู้ร่วมสนทนากลุ่ม เสนอความคิดเห็น ดังนี้ ผู้ สนทนากลุ่มคนที่ 1 “ควรเปิดโอกาสให้สถาบันการศึกษาเข้ามาช่วยในด้านวิชาการหรืองบประมาณ สนับสนุนการดำเนินงานของวัด” คนที่ 2 “วัดควรทำหน้าที่ประสานระหว่างคนนอกชุมชน ใน การศึกษาวิจัยหรือเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน” คนที่ 3 “การดำเนินงานควรมีการบูรณาการร่วมกันเพื่อ สร้างเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่าง ชุมชน วัด สถาบันการศึกษา” คนที่ 4 “วัดแสนเมืองมาหลวง ควรทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของชุมชนในการประสานงานระหว่างเทศบาลกับชุมชน หรือ สถาบันการศึกษากับชุมชน”

ขั้นตอนที่ 3 การปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน

จากการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน ณ วัดแสนเมืองมาหลวง (หัวข่วง) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างเดือนกรกฎาคม-เดือนตุลาคม 2562 รวมระยะเวลา 12 สัปดาห์ และได้ทำการประเมินผล การทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการวัดฯ ใน 3 มิติ ดังต่อไปนี้

1. มิติที่ 1 การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้กับ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
2. มิติที่ 2 การสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว
3. มิติที่ 3 การสร้างความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น

เมื่อพิจารณาจากผลการประเมินทั้ง 3 มิติ จะพบว่า โดยภาพรวมของการทดลองรูปแบบการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก และการกำกับดูแล ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม จึงนำมาซึ่งความสำเร็จดังที่ตั้งไว้ แต่หากเมื่อพิจารณาในรายปลีกย่อยแล้ว ควรมีการปรับปรุงการดำเนินงาน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ ให้แพร่หลาย และเป็นไปอย่างทั่วถึง โดยใช้สื่อออนไลน์ เพื่อให้เกิดการรับรู้อย่างทั่วถึง ไม่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง อันจะนำไปสู่เป้าหมายของวัด ในการเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นจุดรวมจิตใจของคนในชุมชน ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ทั้งนี้การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวฯ เป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง สรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารจัดการประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก และการกำกับดูแล